

2008. gada vasara

www.lu.lv

Medicīnas fakultātei 10 gadu!

**Psihologiskā
palīdzība
Universitātes
studentiem**

**Bioloģijas fakultāte
pēta jūras
piekrastes augus**

**Latgolys Studentu
centrs:**

latgalieši ir daļa
no latviskā

**Kādā krāsā ir
«Oranžās
brīvdienas»?**

Desmit gadu Latvijas Universitātē

Kā mirklis pagājis laiks kopš dienas, kad darbu Latvijas Universitātē atjaunoja Medicīnas fakultāte. Iniciatori bija daudzi ievērojami Latvijas ārsti un sabiedrībā atzīti cilvēki. Liekas, vēl šodien ausīs skan izcilā gara darbinieka un ārsta profesora Ilmāra Lazovska (1931–2003) vārdi: «Kolēģi, nav jāšaubās, ka medicīna ir universitātes izglītība!» Tas bija izšķirīgi, lai uzņemtos lielu darbu un ne mazāk lielu atbildību un kopā ar kolēģiem atjaunotu fakultāti.

Šai procesā mēs nejutāmies vientuļi, jo krietnu atbalstu sniedza ārstu sabiedrība un laba daļa Universitātes kolēģu. Mūs nopietni atbalstīja fakultātes absolventi, kas to bija beigusi Universitātes sastāvā līdz 1950. gadam. Citi agrāka laika absolventi kara beigās bija emigrējuši uz Rietumiem, veiksmīgi iedzīvojušies svešātnē un ar prieku atcerējās dzimtenē ielikto labo pamatu. Tātad kolēģi gan Latvijā, gan ārpus tās mūsu centienus atbalstīja ne tikai morāli, bet arī materiāli.

Ieguvēja bija arī pati Latvijas Universitāte, jo tika atjaunota tās divpadsmitā fakultāte, tās simbols – ozols – atguva visus zarus, atkal varēja augt un pilnvērtīgi kuplot ar savu devumu Latvijas zemei un tautai.

Īpaši vēlos uzsvērt, ka Latvijas Universitāte allaž ir centusies nodrošināt vienu no galvenajiem attīstības principiem, bez kura nav iespējama virzība uz priekšu, – akadēmisko brīvību (tenūru). Jā, vairākos vēstures posmos tas slāpēts, taču Universitāte to ir pārvarējusi un brīva doma ir pastāvējusi un attīstījusies. Tieši tas dod iespēju gūt sasniegumus zinātnē, izaudzināt brīvi domājošus, aktīvus mūsu valsts pilsoņus.

Medicīnas fakultāte šo desmit gadu laikā ir centusies sevi pierādīt no labās puses gan medicīnas zinātnē, gan arī jauno ārstu, farmaceitu un akadēmisko māsu sagatavošanā, kas tiklab svarīgi kā valsts tautsaimniecībā, tā iedzīvotāju veselības aprūpē. Fakultātes mācībspēki devuši krietnu ieguldījumu teorētiskās un klīniskās medicīnas disciplīnās. To novērtējuši gan pašu mājās, piemēram, Latvijas Zinātņu akadēmijā, gan arī ārvalstīs. Savukārt pedagoģiskais process noris piecās akreditētās studiju programmās un doktorantūrā. Sagatavots 840 speciālistu un 20 zinātņu doktoru.

Jubilejas reizē no sirds pateicos Latvijas Universitātes saimei par iespēju strādāt, radoši attīstīties un ikdienā sajūst nemitīgu daudzo fakultāšu, institūtu, citu struktūrvienību un darbinieku draudzīgo un uzmundrinošo atbalstu.

Profesors Uldis Vikmanis,
Medicīnas fakultātes dekāns
2008. gada 28. aprīlī

Latvijas Universitātes izdevums
Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19–127
Rīga, LV-1586
Tālrunis: 67034329

E-pasts: info@lu.lv

<http://avize.lu.lv>

Izdevumu sagatavoja:
LU Preses centrs
LU Akadēmiskais apgāds

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2008

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā
atsauce uz izdevumu obligāta

ISBN 978-9984-825-32-8

Atbildīgā par izdevumu:
Ilona Vilcāne

Korespondenti:
Kitija Balcare, Karīna Oborune,
Anna Platpīre, Anna Radzobe

Tulkojums angļu valodā: Māra Anteniške

Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Fotogrāfs: Toms Grīnbergs

Literārā redaktore: Ruta Puriņa

Atbalsts internetā: Andis Janovs

Saturs

Karīna Oborune

Mācīties ir grūti, bet interesanti! 3

Karīna Oborune

**Pārskats par tautas attīstību 2006/2007.
Cilvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta?** 6

Anna Platpīre

Par cilvēcīgu sadarbību 9

Anna Radzobe

Eiropas Savienība ir kā kafija... 12

Karīna Oborune

**Reto un aizsargājamo augu izpēte
jūras piekrastē** 14

Kitija Balcare

Dzīve vai šovs: korporācijas spēlē teātri 18

Anna Platpīre

**«Oranžās brīvdienas» skumjās dziesmas
spēlē priecīgi** 21

Kitija Balcare

**Latgolys studentu centrs: bez lozungiem.
Ar latgalisko asinīs** 24

Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē 28

Mācīties ir grūti, bet interesanti!

Karīna OBORUNE

Medicīniskai izglītībai ir liela nozīme katras valsts attīstībā, taču tajā ir arī dažādas problēmas – ārstu trūkums, nepietiekams studējošo skaits, atbalsta trūkums no valsts puses un zemās algas. Jāpiezīmē, ka šīs problēmas ir aktuālas ne tikai Latvijā, bet arī visā pasaulē.

Lai uzzinātu atbildes uz vairākiem aktuāliem jautājumiem, kas skar medicīnisko izglītību Latvijā, vērsāmies pie Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes profesores un Pasaules Veselības organizācijas pagaidu ekspertes medicīnas izglītībā Ingrīdas Rumbas, kā arī uz sarunu uzaicinājām LU Medicīnas fakultātes profesoru Nikolaju Sjaksti, kurš kopīgi ar Ziemeļvalstu kolēģiem realizē projektu par bioķīmijas apmācības pilnveidošanu. Sarunā piedalījās arī doktorants Sergejs Isajevs, kas jau kopš studiju gadiem aktīvi piedalās pētnieciskajā darbā un kas sarunas gaitā akcentēja pētniecības nozīmi jauno ārstu izglītošanā, kā arī Ārstniecības otrā līmeņa profesionālās studiju programmas 2. kursa studente Darja Svirina.

– Pastāstiet sīkāk par LU Medicīnas fakultāti un iespējām iegūt medicīnisko izglītību.

Ingrīda Rumba (I. R.): – Latvijas Universitātes Medicīnas fakultāte savu darbību ir uzsākusi 1919. gadā vienlaikus ar Latvijas Universitātes dibināšanu. LU Medicīnas fakultātē tika atjaunota pirms 10 gadiem – 1998. gadā. Tā piedāvā šādas studiju programmas: Ārstniecības otrā līmeņa profesionālā studiju programma, Farmācijas bakalaura studiju programma, Farmācijas maģistra studiju programma, Māšzinību bakalaura studiju programma, Māšzinību maģistra studiju programma, Medicīnas doktora studiju programma un Farmācijas doktora studiju programma.

LU MF Eksperimentālās ķirurģijas centrs. Medicīnas fakultātes studentu praktiskie darbi

– Cik studentu studē LU Medicīnas fakultātē?

I. R.: – LU Medicīnas fakultātē šobrīd studē 850 studentu.

– Vai apgūt medicīnu ir grūti?

I. R.: – Īstenībā medicīnas izglītība atšķiras no citām zinātnēm, jo tas ir nepārtraukts process mūža garumā. Sākumā pēc sešu gadu apmācības jaunais speciālists iegūst diplomu, pēc tam seko pēcdiploma studijas rezidentūrā, taču ar to viss nebeidzas, un seko tālākizglītošanās, jo ārsts pēc rezidentūras ne uz mirkli nepārtrauc mācības un regulārā resertifikācijā ir jāparāda kvalifikācijas celšana. Mēs lieliski apzināmies, ka seši gadi no studenta prasa ļoti daudz, tāpēc mēs sniedzam maksimālu atbalstu saviem studentiem, lai viņi izpildītu ne tikai visas prasības, bet arī augtu kā personība. Izvēloties B daļas priekšmetus, studenti nosaka savu tālāko specializāciju un nākotnes jomu, kurā darbosies.

Darja Svirina (D. S.): – Ir grūti mācīties, taču ir arī ļoti interesanti un ir tā vērts. Profesori rada labu atmosfēru, bet

Prof. N. Sjakste

Prof. I. Rumba

D. Svirina

S. Isajevs

studentiem ir iespēja komunicēt citam ar citu. Tā kā mēs mācāmies 6 gadus, mēs kļūstam kā viena ģimene.

– Vai nav tā, ka studenti studijas nespēj savienot ar darbu?

D. S.: – Nav jau tā, ka studentiem nebūtu iespējas strādāt. Es, piemēram, strādāju pusslodzi.

– Kādām rakstura īpašībām jāpiemīt topošām ārstam?

I. R.: – Ārstam vispār ir liela ietekme uz cilvēka veselību, it īpaši attiecībā starp ārstniecības speciālistu un pacientu, jo tiek uzticēts visdārgākais – dzīvība un veselība. Tāpēc jābūt ļoti kompetentam, jāprot komunicēt, jābūt empātiskam, jāprot risināt problēmas un kritiski domāt.

– Kādas metodes tiek lietotas, apmācot studentus?

I. R.: – Medicīna prasa lielu, spēcīgu atmiņu un noteiktu sagatavotības līmeni. Lai uzsāktu studijas, ir labi jāzina ķīmija, bioloģija, fizika, jo, nezinot šos priekšmetus, rodas noteiktas problēmas vielas apguvē. Programmas un mācību metodes pastāvīgi tiek pilnveidotas, kā arī veicinām, lai viela būtu vieglāk uztverama. Pats galvenais ir tas, ka tiek nodrošināta pastāvīga kontrole.

Nikolajs Sjakste (N. S.): – Kad kontaktējāmies ar Ziemeļvalstīm, secinājām, ka viņiem ir attīstīta tendence izklaidēt studentus, piemēram, ar karikatūrām, lai pasniegtu vielu saprotamāk un ne tik garlaicīgi. Esam izstrādājuši sadarbības projektu, kuru finansē Ziemeļu Ministru padome un kura mērķis ir kopīgi izstrādāt jaunas pieejas sarežģītu biomedicīnas priekšmetu pasniegšanā. Projektā piedalās vairākas Skandināvijas valstis un Lietuva. Otrais paņēmieni, ko mēs izmantojam, ir studentu iesaistīšana zinātniskajos pētījumos. Latvijā genoma projekta ietvaros mēs apmācām viņus izdalīt DNS no sava vaigu epitēlija. Ja students dod akceptu, mēs varam izmantot šo paraugu zinātniskiem nolūkiem. Pēc mūsu domām, tas ir interesantāk nekā izdalīt DNS no kivi augļiem vai no baktērijām, kā to parasti dara praktiskajos darbos bioķīmijā.

D. S.: – Arī man patīk lietotās metodes, piemēram, kursā «Anatomija», kas padara vielu ļoti interesantu.

Sergejs Isaļevs (S. I.): – Arī es kā doktorants, pasniedzot savu priekšmetu – patoloģijas kursu –, kopā ar studentiem pārrunāju iemeslus, kāpēc, piemēram, radās audzējs, kā to diagnosticēt un kā ārstēt.

LU Medicīnas fakultātes studenti vēro ķirurģiskās operācijas norisi

– Vai tiek arī novērtēts sasniegtais?

I. R.: – Katru gadu studenti novērtē mācību procesu, aizpildot anketas. Anketu rezultātus mēs analizējam tālāk, ņemam vērā studentu ieteikumus un veidojam atgriezenisko saiti.

– Ar kādām slimnīcām jūs sadarbojaties?

I. R.: – Lekcijas, klīnisko priekšmetu apguve un praktiskās nodarbības notiek P. Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīcā, Rīgas 1. slimnīcā, Latvijas Onkoloģijas centrā, Valsts bērnu klīniskā slimnīcā «Gaiļezers», Latvijas Infektoloģijas centrā, Tuberkulozes un plaušu slimību valsts centrā, Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā, Rīgas pilsētas Dzemdību namā u. c.

– Ar kādiem pētnieciskajiem institūtiem ir izveidojusies sadarbība?

I. R.: – Pētniecības jomā izveidojusies plaša sadarbība ar daudzām zinātniskām institūcijām Latvijā: LU Biomedicīnas pētījumu un studiju centru, LU Eksperimentālās un klīniskās medicīnas institūtu un LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūtu.

– Kādas ir apmaiņas iespējas ar citām universitātēm Eiropā?

I. R.: – Sadarbības līgumi ERASMUS programmas ietvaros ir ar šādām universitātēm Eiropā: Helsinku Universitāti (Somija), Florences Universitāti (Itālija), Saloniku Aristoteļa universitāti (Grieķija), Koimbras Universitāti (Portugāle), Utrehtas Universitāti (Nīderlande), Gētingenes Universitāti (Vācija), Plovdivas Medicīnas universitāti (Bulgārija).

S. I.: – Pastāv arī stažēšanās iespējas. Man bija iespēja piedalīties stažēšanās programmās Zviedrijā, Karolinskas institūtā, kas ir vadošā universitāte pasaulē, Nīderlandē Groningenas Universitātē un Amerikā, Kalifornijas Universitātē.

D. S.: – Man savukārt bija iespēja piedalīties konferencēs Luksemburgā un Berlīnē.

– Vai medicīnas literatūra pārsvarā ir pieejama angļu valodā?

I. R.: – Angļu valoda neapstrīdami ir nepieciešama medicīnas studijās, tā ir starptautiska medicīnas valoda.

– Pastāstiet sīkāk par jaunas auditorijas atklāšanu Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā pērnā gada rudenī.

I. R.: – Tas ir vēl viens būtisks resurss un uzticības apliecinājums mūsu sadarbības partneriem Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā (TOS). Mēs ļoti priecājamies, ka tagad

LU Medicīnas fakultātes auditorijas atklāšana Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcā

ir pieejama jauna, īpaši studentiem paredzēta auditorija, kas dos iespēju Medicīnas fakultātes Ārstniecības studiju programmas studentiem iegūt zināšanas traumatoloģijā un ortopēdijā, redzot kā norit ārstniecības process, kurā izmanto viskvalitatīvākos implantus gūžas, ceļu, plecu locītavu un endoprotezēšanas operācijās, lūzuma ārstēšanai, kā arī mugurkaula ķirurģijā. Mācību procesā tiks izmantoti videomateriāli un uzņēmumi no operācijām, kā arī būs iespēja klātienē vērot operāciju norisi. TOS operāciju zāles ir aprīkotas ar modernu, mūsdienīgu medicīnas un sterilizācijas tehniku, kas atbilst ISO standartiem.

– Jūs esat Pasaules Veselības organizācijas (PVO) pagaidu eksperte medicīnas izglītībā, kādas problēmas jūs saskatāt Latvijas medicīnā – kas būtu jārisina tuvākajā laikā?

I. R.: – Galvenā problēma ir cilvēkresursu trūkums, kas ir ne tikai Latvijas, bet arī globāla mēroga problēma. Pēc PVO datiem, pasaulē trūkst vairāk nekā 4 milj. veselības aprūpē nodarbināto cilvēku, un tas atspoguļojas studiju programmā.

– Kas vēl raksturo pašreizējo medicīnisko izglītību?

I. R.: – Veselības aprūpe ir dārga, ir nepieciešamas jaunas tehnoloģijas. Veselības aprūpes saturs mainās līdz ar slimības spektru, jo parādās jaunas slimības, taču rodas arī jaunas diagnostikas iespējas un jauni paņēmieni.

– Vai zinātne medicīnas jomā ir nozīmīga?

I. R.: – Zinātne ir svarīga. Ļoti ilgu laiku tā bija nošķirta no medicīnas prakses, tai bija zems prestižs, bet tagad tas ceļš, iekļaujot zinātniskas metodes jau apmācības procesā, un studenti mācās strādāt ar zinātnisko literatūru.

D. S.: – Es arī novērtēju iespēju iesaistīties pētnieciskā darbā, jo iegūstu pieredzi darbā ar literatūru, tas palīdz arī nākotnē.

S. I.: – Iestājos LU Medicīnas fakultātē 1999. gadā, 2005. gadā ieguvu ārsta grādu ar izcilību. Studijas LU vienmēr ir bijušas interesantas un aizraujošas, mācījāties gan teorētiskos, gan klīniskos mācību priekšmetus. C kursu ietvaros izvēlējos un mācījos franču valodu, zemes vēsturi, latviešu valodu un literatūru. Respektīvi, LU Medicīnas fakultāte sniedz vispusīgas zināšanas, kas ir nepieciešamas topošam speciālistam, kurš strādā medicīnas jomā. Būtiski, ka studijas balstās uz pētniecisko darbu, kas attīsta patstāvīgas domāšanas spējas un praktiskās iemaņas. Pētniecisko darbu ir iespējams veikt gan klīnikās, gan katedras un institūtu laboratorijās. No otrā kursa izstrādāju zinātnisku darbu mikrobioloģijā par hronisku tonsilītu prof. A. Žilēvičas vadībā. Strādāju mikrobioloģijas laboratorijā, kur apguvu vairākas izmeklēšanas metodes, kā arī literatūru par šo tēmu. Vēlāk darbs tika paplašināts, pētījām arī morfofunkcionālās izmaiņas audos (asoc. prof. J. Markova vadībā). Darbs tika prezentēts vairākās starptautiskās un vietējās konferencēs, kā arī publicēts recenzējamos un starptautiski citējamos izdevumos. Šajā laikā stažējos Zviedrijā, Ērebrū Universitātē, kā arī Nīderlandē, Groningenas Universitātes Patoloģijas klīnikā, kur apguvu imūnhistoķīmijas un *western blot* metodi. No 2004. gada patoloģijas katedrā prof. I. Taivana vadībā izstrādāju zinātnisku darbu «Morfofunkcionālās paralēles hroniskas obstruktīvas plaušu slimības patoģenēzē». Darbs ir veltīts hroniskai obstruktīvai plaušu slimībai (HOPS), kas ir ceturtais biežākais nāves cēlonis Eiropā un ASV. Darba nozīmīgums ir HOPS etiopatogēnēzes noskaidrošanā, farmakoterapeitiskās stratēģijas izvēlē un slimības prognozes rādītāju izstrādē. Darbs tika prezentēts vairākās starptautiskajās

LU Medicīnas fakultātes absolventu izlaidums

un vietējās konferencēs, kā arī publicēts recenzējamos un starptautiski citējamos izdevumos.

– Cik zinātnē nodarbināto mācībspēku strādā LU Medicīnas fakultātē?

N. S.: – Pie mums strādā divi Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķi (prof. Vija Zaiga Kluša un prof. Arnis Vīksna) un septiņi korespondētāji (asoc. prof. Igors Aksiks, prof. Alfrēds Miltiņš, prof. Ruta Muceniece, prof. Ingrida Rumba, prof. Nikolajs Sjakste, prof. Uldis Vikmanis, prof. Aija Žileviča).

– Un kā ir ar zinātniskām publikācijām?

N. S.: – Nepārprotami svarīgs komponents zinātniskajā darbībā ir publikācijas, un it īpaši raksti, starptautiskajos izdevumos. No šī viedokļa mums ir labi panākumi, kaut gan LU vairāk publicējas tikai fiziķi un matemātiķi. Piedalāmies arī vairākos starptautiskos sadarbības projektos ar Francijas, Taivānas, Zviedrijas un Portugāles universitātēm.

– Kādas problēmas jūs saskatāt LU Medicīnas fakultātē?

N. S.: – Diemžēl mums nav vienas ēkas, kas būtu piemērota vismaz pirmsklīnisko priekšmetu pasniegšanai. Tā ir mūsu fakultātes galvenā problēma.

– Kāds varētu būt risinājums – no LU vai valsts puses?

I. R.: – Drīzāk tas ir komplekss risinājums, veidojot vienotu mācību un zinātnes centru.

Complicated, yet exciting studies

In the article, Ingrida Rumba, expert of medical education of the World Health Organization, Professor of the Faculty of Medicine of the University of Latvia Nikolajs Sjakste, doctoral student Sergejs Isajevs, and student Darja Svirina tell about medical education in Latvia. Ms Rumba reports that the faculty has recently celebrated its 10th anniversary and it offers seven study programmes. Although the studies take up six years and are very complicated, the students enjoy their studies and regard their peers and the staff as their second family. D. Svirina admits that it is possible to work part-time during the studies. Studies of medicine require excellent memory and preliminary training. The faculty seeks new and attractive teaching methods, as well as provides student exchange and residency. Each year, students evaluate the programmes and give their recommendations. Practical training takes place in several hospitals of the city. When touching upon difficulties, I. Rumba admits lack of human resources and expensiveness of healthcare as the most significant problems.

Pārskats par tautas attīstību 2006/2007.

Cilvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta?

Karīna OBORUNE

Jaunajā pārskatā par tautas attīstību Latvijas pazīstamākie sociālo zinātņu pētnieki par analīzes objektu izvēlējušies cilvēku un viņa vērtības kā aktīvo rīcības spējas nesēju, tā atklājot būtiskus individuālo ekonomiskās darbības, kā arī personiskās un sociālās labklājības nosacījumus.

Lai novērtētu cilvēkkapitāla potenciālu, cilvēkkapitāla veidošanās un īstenošanās apstākļus Latvijā, pārskatā salīdzināta situācija un procesi Baltijas valstīs un Eiropas Savienībā. Izdevumā meklētas atbildes uz jautājumiem par to, kā cilvēki ir mainījušies sabiedrības sociālekonomisko transformāciju gaitā un vai valsts demogrāfiskais potenciāls spēj uzturēt arī turpmāku sabiedrības augšupeju. Šajā pārskatā pirmo reizi Latvijas cilvēkkapitāla analīzē ir saistīti cilvēkkapitāla specifiskie un vispārīgie aspekti, tā nodaļas atšķiras nevis tematiski, bet gan ar problēmas analīzes mērogu. Pirmā nodaļa aplūko Latvijas cilvēkkapitālu globālā un reģionālā aspektā, otrā nodaļa – valsts iekšējo attīstību nevienmērīgā kontekstā, savukārt trešā nodaļa pēta atsevišķa indivīda dzīves darbības orientierus, kas būtiski ietekmē cilvēkkapitāla veidošanas un izmantošanas stratēģijas.

Par pārskata galvenajām tēmām un secinājumiem pastāstīja pārskata galvenā redaktore LU Sociālo zinātņu fakultātes profesore **Aija Zobena** un pārskata līdzautoras **Daina Paula** un **Baiba Bela**.

Latvijas cilvēkkapitāla izvērtējums globālā skatījumā

Pārskata galvenā redaktore socioloģe **Aija Zobena** norādīja, ka mūsdienās, kad ekonomika ir globalizēta, izšķiroša nozīme – it sevišķi tādās mazās valstīs kā Latvija – ir konkurētspējai. Atziņa, ka pats vērtīgākais nacionālais resurss ir cilvēki, bieži vien ir tikai deklarācija politikas dokumentos. Cilvēkkapitāls lielā mērā atkarīgs no ārējās vides. Pēc daudziem rādītājiem, kas raksturo cilvēkkapitāla attīstību, it īpaši pēc pētniecības un attīstības izdevumiem un pēc produktivitātes, Latvija ir pēdējā vietā Baltijas valstu vidū. Tas likumsakarīgi nosaka arī Latvijas zemo konkurētspēju, salīdzinot ar Igauniju un Lietuvu, kā arī kopumā ar visu ES. Laikā no 2000. līdz 2004. gadam (līdz iestājam Eiropas Savienībā) Latvija visos plašākajos un visvairāk citētajos ranžējumos pēc konkurētspējas rādītājiem bija zemākā vietā nekā pārējās Baltijas valstis. 125 pasaules valstu ranžējumā pēc attīstības konkurētspējas indeksa 2004. gadā Igaunija bija 20. vietā, Lietuva – 36., bet Latvija – 44. vietā.¹ LR

Ekonomikas ministrijas Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2005. gada decembrī liecina, ka nozares, kas Latvijā dod viszemāko pievienoto vērtību², ir apgāde ar elektroenerģiju, gāzi un ūdeni, tā sauktās primārās nozares un būvniecība, savukārt nozares, kas dod visaugstāko pievienoto vērtību, ir citi komercpakalpojumi, tirdzniecība, viesnīcu un restorānu nozare. No tā izriet būtisks secinājums, ka zemo produktivitāti Latvijā lielā mērā nosaka tehnoloģiskā atpalicība. Pētījums liecina, ka, lai gan Latvijas uzņēmumos darba vide ir atvērta, uz sadarbību vērsta un darba organizācija nelielā šķēršļus cilvēkkapitāla izmantošanai darba procesā, darbinieki reti izrāda iniciatīvu. Viņi ne vienmēr strādā ar pilnu atdevi, jo gan zema atalgojuma līmenis, gan attiecīgas motivācijas trūkums neveicina vēlmi strādāt intensīvi. Darba devēju orientācija uz ekstensīvu darbaspēka izmantošanu un ekstensīvs darbs arī no darbinieku puses nozīmē, ka cilvēki Latvijā strādā daudz, taču iegūtā atdeve ir maza un neļauj uzlabot ne uzņēmumu situāciju un konkurētspēju, ne darbinieku atalgojumu un dzīves kvalitāti. Pašlaik izmantotās darbaspēka trūkuma kompensēšanas stratēģijas nav ilgtspējīgas un neveicina valsts konkurētspēju.

Baiba Bela norādīja, ka ar cilvēkkapitālu saprotam cilvēka spēju un iemaņu kopumu, kurš tiek īstenots ekonomiskās un sociālās aktivitātēs. Ekonomiskā aspektā cilvēkkapitāla realizācija Latvijā Eiropas un pasaules attīstīto valstu kontekstā nav augsta (to rāda pēdējās vietas tādu rādītāju ranžējumā kā darba samaksa, darba ražīgums u. tml.). Ja mēs lūkojamies uz salīdzinājumu ar zemāk attīstītām valstīm, tad Latvija neizskatās tik slikti. Bet mums būtu jāpievērš nopietna uzmanība cilvēkkapitāla ekonomiskajai realizācijai lokālā, Latvijas aspektā, kas uzrāda daudzas nopietnas problēmas, īpaši laukos, rajonu centros un mazajās pilsētās (faktiski tikai Rīgā un lielajās pilsētās cilvēki saredz normālas savas ekonomiskā kapitāla realizācijas iespējas). Sociālā aspektā cilvēkkapitāla realizācija nozīmē aktīvu sabiedrisko dzīvi, un to dažkārt mēra arī kā uzticēšanos

¹ Vanags, Alfs un Zane Leduskrasta. 2005. Pieejams tiešsaistē (15.09.2007.): http://www.em.gov.lv/em/images/modules/items/item_file_11421_5.pdf.

² Pievienotā vērtība – vērtība, kas preču ražošanas vai pakalpojumu veikšanas laikā pievienota starppatēriņam (nopirktajām izejvielām, materiāliem, pusfabrikātiem).

citiem cilvēkiem (piemēram, Eiropas dzīves kvalitātes pētījumā). Arī sociālā aspektā cilvēkkapitāla realizācija Latvijā dažādos iesaistes un aktivitātes rādītājos atpaliek no Eiropas attīstītajām valstīm. Latvijā ir salīdzinoši stipras ģimenes saites, samērā aktīva sadarbība tuvākās kopienas mērogā, bet ar iedzīvotāju aktivitāti NVO (vai politikā, kas pārskata pētījumā netika pētīts, bet citi pētījumi to labi parāda) ir pavisam vāji (apmēram desmitā daļa iedzīvotāju iesaistās kādu kopīgu lietu risināšanā ar NVO, brīvprātīgo darbu u. tml.). Arī uzticēšanās citiem cilvēkiem ir salīdzinoši zema (piemēram, 2005. gada Eiropas dzīves kvalitātes pētījumā 10 ballu sistēmā tā bija 4,9, kamēr augstākais rādītājs bija Somijai ar 7,1 balli, bet zemākais Kiprai ar 4,1 balli).

Tā kā **Dainas Paulas** uzdevums pārskata tapšanā vairāk bija saistīts ar izglītības un zinātnes jautājumu ekonomisko pusi, tad, viņasprāt, Latvijas cilvēkkapitāls globālā skatījumā tiek vērtēts samērā augstu, piemēram, Pasaules Ekonomikas foruma ik gadus publicētajā izdevumā *Global competitiveness report* no 12 t. s. «pīlāriem» tie, kas saistīti ar cilvēkresursiem, vērtēti salīdzinoši augstāk nekā pārējie rādītāji. Augstākās izglītības un apmācības jomā Latvija ieņem 29. vietu starp 131 valstīm, ņemot vērā, ka te aplūkoti t. s. «sekundārās» (vidējās) un «terciārās» izglītības rādītāji, kā arī izglītības kvalitāte, kā to vērtē biznesa sabiedrība. Apstiprinājums atsevišķu jomu speciālistu novērtētbai ir daudz atvieglotāki pārvietošanās un darba atļauju noteikumi ar valstīm, ar kurām līdz šim Latvijai bijis vīzu režīms, piemēram, ārstu braucieni un stažēšanās, kā arī darbs ASV u. c. piemēri.

Izglītības atbilstība darbaspēka tirgum

Aija Zobena uzskata – ja iegūtās prasmes nav izmantojamas, tās zaudē vērtību. Diemžēl viena no Latvijai tipiskām problēmām ir darbs, kas neatbilst iegūtai izglītībai. Agrāk šo neatbilstību radīja strukturālas pārmaiņas pārejā uz tirgus ekonomiku, bet pašlaik to rada humanitāro un sociālo zinātņu speciālistu pārprodukcija un tehnisko jomu speciālistu nepietiekamība. Tas, ka nepietiek kvalificēta darbaspēka ar eksaktām zināšanām, var būtiski kavēt inovatīvu tehnoloģiju ražotņu attīstību arī nākotnē. Izglītība galvenokārt (apmēram par 95 %) tiek finansēta no valsts budžeta. Atšķirīgs valsts budžeta finansējuma īpatsvars ir augstākajā izglītībā. Latvijā augstskolās mācības turpina ļoti liela skolēnu daļa (2004./2005. mācību gadā uz desmit tūkstošiem iedzīvotāju bija 556 augstskolu studenti, un salīdzināšanai var norādīt, ka Eiropas Savienībā šis rādītājs ir krietni zemāks – 371. Igaunijā tas ir 490, Lietuvā – 530, Somijā – 520, Zviedrijā – 390, Vācijā – 250). Tas ne tikai atspoguļo jauniešu vēlmi iegūt augstāko izglītību, bet arī liecina, ka sabiedrībā zems ir profesionālās vidējās izglītības prestižs un arī atalgojums šādas kvalifikācijas darba ņēmējiem³. Pētījums «Augstāko un profesionālo mācību iestāžu absolventu profesionālā darbība pēc mācību beigšanas» (2007) liecina, ka pēc aptaujāto absolventu subjektīvā vērtējuma pilnīgi atbilstoši iegūtajai izglītībai pašlaik strādā 58% augstskolu absolventu, zināmā mērā atbilstoši – 28 %, bet nemaz neatbilstoši – 13% strādājošo respondentu. Daudz retāk atbilstoši savai izglītībai strādā humanitāro un mākslas programmu (atbilstoši vai zināmā mērā atbilstoši – 53 %), ražošanas un pārstrādes (59%), kā arī inženierzinātņu

un tehnoloģiju programmu absolventi.⁴ Tā kā inženierzinātņu un ražošanas programmās ir augstas apmācības izmaksas, zema absolventu iesaistīšanās darbā savā specialitātē un liels atskaitīto studentu skaits, jāsaubās, vai valdības centieni šajās programmās palielināt no budžeta finansēto vietu skaitu ir labākais veids, kā tām piesaistīt cilvēkresursus.

Daina Paula uzskata, ka izglītība gluži neatbilst darba tirgus nosacījumiem, daļēji to apliecina daudzu nozaru speciālistu trūkums, un, kā rāda pārskatā izmantotās aptaujas dati, daudzās specialitātēs jaunieši nesaskata perspektīvu, prestižu, iespēju nopelnīt u. tml. Viņasprāt, daļēji izglītības un darba tirgus neatbilstības veido uzņēmumu vājā saikne ar izglītības iestādēm, kā arī nelielā iesaistīšanās pētījumu izstrādē un inovāciju procesā kopā ar jaunajiem nozaru speciālistiem. No otras puses, lielu pētījumu veikšana pie mazām iekšējā tirgus iespējām nozīmē vien to, ka gan valsts, gan privāto līdzekļu piesaistē būtu nepieciešama lielāka mērķtiecība, piešķirot līdzekļus dažiem nopietniem projektiem, patentiem, izgudrojumiem, ilgtermiņā aptverot plašu nozaru un produktu klāstu, taču nemēģinot to visu darīt vienlaikus, pēc principa, ka katrs ir saņēmis kaut kādu finansiālu atbalstu vienā un tajā pašā laika posmā.

Cilvēkresursu aizplūdes sekas

Aija Zobena norādīja, ka labi apmācītu strādnieku un speciālistu piesaiste, kas neprasa nekādus izdevumus viņu audzināšanai līdz darbības vecumam un izglītošanai, uzņēmējvalstīm neapšaubāmi ir ekonomiskā ziņā izcili izdevīgs cilvēkkapitāla atjaunošanas un papildināšanas veids. Latvijai un kaimiņvalstīm tas, gluži pretēji, rada gan cilvēkkapitāla, gan tā radīšanā ieguldīto līdzekļu un darba zudumu. Turklāt šim zudumam paredzamas arī ilglaika demogrāfiskas sekas, jo, aizbraucot jauniem cilvēkiem, attiecīgi samazinās Latvijā dzimušo bērnu skaits un līdz ar to arī cilvēkresursu atjaunošanas iespējas. Minēto īpatnību dēļ Latvija kā sūfītājvalsts savu migrācijas politiku nevar veidot, par paraugu izmantojot ES vecās dalībvalstis, jo tās ir uzņēmējvalstis un cilvēki no tām neemigrē. Atbilstoši dzimstības kritumam to jauno cilvēku skaits, kuri varētu emigrēt uz Rietumvalstīm, Latvijā saruks. Ar to Latvija kardināli atšķiras no tradicionālajām Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas sūfītājvalstīm, kur augsta dzimstība nodrošina darbaspēka potenciāla un varbūtējo emigrantu skaita nemitīgu atjaunošanos. Ja daļa turienes jauniešu neizbrauktu peļņā uz ekonomiski attīstītākām valstīm, dzimtenē būtu grūti viņiem nodrošināt darba vietas un lielajām vietējo ģimenēm – iztiku. Atšķirīgs ir arī no dažādām valstīm braucošo darba migrantu izglītības un kvalifikācijas līmenis, un šajā ziņā Austrumeiropas jauno ES dalībvalstu emigranti būtiski pārspēj iebrāvējus no tā sauktajām trešajām valstīm. Tiesa, sākumā viesstrādnieki no Latvijas lielākoties strādā mazkvalificētu darbu, taču ar laiku, labāk iemācījušies valodu, viņi mēdz iekārtoties savai sagatavotībai atbilstošā darbā. Tāpēc ne velti uzņēmējvalstis arvien vairāk sliecas par labu «nulles migrācijas» politikai attiecībā uz Eiropas Savienībā neuzņemtām valstīm, atbalstot tikai augsti kvalificētu speciālistu uzņemšanu.

Daina Paula norāda, ka nav iespējams izteikt pārmetumus tiem daudzajiem iedzīvotājiem, kas izvēlas darbu ārzemēs, lai nodrošinātu sevi un savu ģimeni, tomēr, no otras puses, daļa šo iedzīvotāju kā argumentu min valsti, kurā viņi ir ar mieru atgriezties tad, kad valsti kāds būs sakārtojis un tā funkcionēs

³ Finanšu ministrija. 2007. *Darbības programmas «Cilvēkresursi un nodarbinātība» projekts*. Apstiprināts ar Ministru kabineta 2007. gada 11. oktobra rīkojumu Nr. 633. Pieejams tiešsaistē (15.09.2007.): <http://ppd.mk.gov.lv/ui/default.aspx> jeb <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/politikas-planosanas-dokumentu-datu-baze>.

⁴ Labklājības ministrija. 2007. *Augstāko un profesionālo mācību iestāžu absolventu profesionālā darbība pēc mācību beigšanas*. ISBN 9984-993-03-5.

tā, kā viņi to vēlas (paši šai procesā nepiedaloties un ierodoties «uz visu gatavu»). Ievērojamais emigrējušo strādājošo skaits lielā mērā atstājis arī sociālekonomiskas sekas: no vienas puses, tas saspilē nosacījumus darba tirgū un rada nesabalansētu nozaru struktūras attīstīšanos un darba algu un darba ražīguma līdzsvarošanas problēmu, no otras puses, ārvalstīs gūtie ienākumi, kas tiek tērēti valstī ar zemāku ienākumu un cenu līmeni, apliecina maksātspēju un ļauj ražotājam, tirgotājam un pakalpojumu sniedzējam paaugstināt cenu pieprasījuma iespaidā, radot ilgstoši augstu inflāciju, kas savukārt daļai iedzīvotāju ir apsvērums, kādēļ ekonomiskā vide tiek uzlūkota kā nestabila un neprognozējama, un tas ir papildu stimuls izbraukšanai no valsts.

Baiba Bela secina, ka sekas cilvēkresursu aizplūdei ir skaidras – darbaspēka trūkums Latvijā un darbaspēka ieceļošana no citām valstīm. Mazāk pēfita un arī TAP pētījuma neskarta ir sociālā problēma, ko darbaspēka aizplūde atstāj uz ģimenēm, jo īpaši uz bērniem, kuru vecāki devušies peļņā.

Galvenās problēmas ārpus Rīgas

Aija Zobena akcentēja, ka Latvijā ir neliels iedzīvotāju skaits un apdzīvojuma blīvums, tādēļ Rīgā cilvēkkapitāla veidošanās apstākļi un tā realizēšanās iespējas ir būtiski citādi nekā pārējā valstī. Teritorijās ar mazāku apdzīvojuma blīvumu ir visai problemātiski nodrošināt optimālu sociālās infrastruktūras funkcionēšanu, kas ir svarīgs cilvēkkapitāla veidošanās nosacījums, un darba devējiem gan no publiskā, gan privātā sektora ir grūti nodrošināt, lai visiem iedzīvotājiem būtu iespējams pilnīgi realizēt savu radošo potenciālu, jo attīstītas ir tikai dažas nozares un darba vietu izvēle niecīga. Tādēļ cilvēkam, kurš vēlas dzīvot attālā Latvijas novadā, vispirms, iespējams, ir jāapsver, vai viņš spēj būt tik aktīvs, organizēts un radošs, lai pats sev organizētu darba vietu un peļņas iespējas, vai arī viņam ļoti elastīgi jāpiemērojas darba devēju prasībām, jāmaina profesija vai nodarbošanās veids un gan sociālās prasības, gan darba drošības prasības jāsamēro ar to, ko piedāvā vietējais darba tirgus. Iedzīvotājiem dzīvesvietā pieejamo pakalpojumu ziņā atšķirības pastāv gan starp reģioniem, gan starp dažādiem apdzīvoto vietu līmeņiem. Svarīga nozīme reģionu attīstībā ir gan ārējai, gan iekšreģionālai sasniedzamībai. Attīstīts sabiedriskais transports, labs ceļu stāvoklis un kvalitatīvs interneta pieslēgums būtiski paplašina iedzīvotāju iespējas saņemt daudzveidīgus un kvalitatīvus pakalpojumus. To var veicināt, uzlabojot transporta infrastruktūru un attīstot interneta pieejamību. Lai reģionos attīstītos daudzveidīgi tirgus pakalpojumi, jāizmanto dažādi atbalsta instrumenti, kas veicinātu uzņēmējdarbības attīstību ārpus lielajām pilsētām, it īpaši pakalpojumu sfērā.

Baiba Bela secina, ka galvenās problēmas ārpus Rīgas ir nodarbinātība (ir grūti atrast darbu, kas patīk, kur atbilstoši maksā, kas atbilst kvalifikācijai), darba vietu skaits ir ierobežots un jaunas darba vietas neveidojas, ceļu infrastruktūra (slikts ceļu stāvoklis ievērojami kavē mobilitāti, kā arī uzņēmējdarbības attīstību), Latgalē joprojām ir ļoti augsti bezdarba rādītāji. Objektīvas problēmas ir uzņēmējdarbībai, ko vēl vairāk pasliktina nepabeigta administratīvi teritoriālā reforma. Mazpilsētās un laukos ir ārkārtīgi ierobežota piekļuve daudziem pakalpojumiem.

Galvenie secinājumi un ierosinājumi, veicot pārskatu par tautas attīstību 2006/2007

Aija Zobena pasvītroja, ka pašlaik Latvijā pats svarīgākais ir apzināties, ka valsts demogrāfiskais potenciāls nav pietiekams ilgtspējīgai tautas attīstībai un ka gan valsts politikas,

gan pašvaldību, nevalstisko organizāciju un kopienu darbības galvenais mērķis ir pilnvērtīga cilvēku dzīve un izvēles brīvības paplašināšanās. Lai Latvija kļūtu reģionāli un globāli konkurētspējīga, konkurētspējīgam jāklūst tās cilvēkkapitālam. Jānodrošina svarīgākais priekšnosacījums augstas konkurētspējas sasniegšanai – augstas kvalitātes izglītība, kas pieejama visiem iedzīvotājiem, inovatīvu pieeju izmantošana ražošanā, augsto tehnoloģiju izmantošana. Lai būtu iespējams efektīvi izmantot cilvēkkapitālu, veicināt darba ražīguma kāpumu un tuvties ES līmenim produktivitātes, konkurētspējas un arī atalgojuma ziņā, nepieciešamas pārmaiņas gan darba devēju, gan darbinieku ieradumos un attieksmē: no ekstensīvas darbaspēka piesaistes jāpāriet uz inovatīvu attīstību, kas vērsta uz iekšējo intelektuālo resursu izmantošanu. Valstij jāuzņemas atbildība par izglītības un darbaspēka tirgus saskaņošanu – arī jāatbalsta pašreiz mazāk pieprasītas jomas, kurām nākotnē varētu būt lielas perspektīvas. Pašreizējā prakse, kur izglītības piedāvājumu regulē atbilstoši pieprasījumam (jauniešu vēlmēm) vai darba devēju nākotnes minējumiem, nav efektīva. Plašāk jāizmanto valsts un privātā sektora partnerības – efektīvas, bet līdz šim Latvijā nepietiekami novērtēts cilvēkkapitāla attīstības instruments. Lielāka uzmanība jāpievērš mazpilsētu un citu attīstības centru potenciāla izmantošanai cilvēkkapitāla aspektā, ņemot vērā to, ka Ārpusrīgas reģionos ir mazs apdzīvojuma blīvums un iedzīvotāju skaits joprojām samazinās. Plašāk jāizmanto reģionālās inovācijas sistēmas, kas dod jaunas iespējas izmantot konkrētam reģionam raksturīgo potenciālu, tradīcijas un priekšrocības. Valsts ekonomiskās situācijas uzlabošanā un demokrātijas stiprināšanā svarīgi ir arī pasākumi, kas ietekmē cilvēku vērtībpriekšstatus. Sabiedrībā jāiedzīvina vērtības, kas veicina strauju ekonomisku izaugsmi – atvērtība pārmaiņām un riskam, orientācija uz sasniegumiem, radošumu un pašrealizāciju. Tās aktivizē dzīvesdarbību un ir nozīmīgs pamats veiksmīgākai un pārticīgākai dzīvei.

Iepazīties ar Pārskatu par tautas attīstību ir iespējams LU Sociālo un politisko pētījumu institūta (LU SPPI) mājaslapā. Izdevums «Latvija. Pārskats par tautas attīstību» nāca klajā jau deviņo reizi. Kopš 2005. gada pārskatu veidošanu ir pārņēmis LU SPPI. Izdevuma pamatā ir starpdisciplinārs pētniecības projekts, kurā sadarbojas Latvijas Universitāte, Liepājas Pedagoģijas akadēmija, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Daugavpils Universitāte un Vidzemes Augstskola. Izdevums ir domāts plašam lasītāju lokam – studentiem, žurnālistiem, pašvaldību darbiniekiem, politikas veidotājiem, visiem, kam rūp cilvēka labklājība un Latvijas attīstība.

The Human Development Report

The Editor-in-Chief of the Human Development Report Aija Zobena and its co-authors Daina Paula and Baiba Bela tell about the main aspects and conclusions of the Report. Renowned social science researchers of Latvia have chosen humans and their values as the object of research. The Report compares the situation and processes in the Baltic States and the European Union. The first chapter discusses regional and global aspects of the country's human capital, the second chapter deals with the inequalities in development of Latvia outside Riga, whereas the third chapter examines individual values as reference points for behaviour that influence individual strategies of development and implementation of human capital. This report is based on an interdisciplinary research project, including participants from the University of Latvia, Daugavpils University, Latvian University of Agriculture, Liepāja Academy of Pedagogy, and Vidzeme University College. The main conclusions of the report are the following: it is extremely important for Latvia to understand that the nation's demographic potential is insufficient for sustainable human development and that government policy and the efforts of local governments, NGOs, and communities, must be aimed at the promotion of fulfilled lives and greater freedom of choice.

Ikdienā katram rodas jautājumi sev un par savu rīcību. Bieži vien ir viegli atbildēt uz jautājumu: pīrkt pienu vai dzērveņu sulu, iet pie sarkanās vai zaļās gaismas, un ir pieņemami šaubīties par savas izvēles pareizību. Bet gadās, ka pat neapjaušam, ka mums ir problēma, un saskaramies tikai ar sekām: nedrošību, bailēm, stresu, agresiju, alkoholismu, vientulību vai naidu un histēriju. Šajos gadījumos būtu jāapstājas un jāpadomā: kāpēc tā notiek? Kas ir tas, ko izvēlamies, cik daudz varam mainīt, un kā justies labāk: drošāk, priecīgāk, laimīgāk, mierīgāk?

Par cilvēcīgu sadarbību

Anna PLATPĪRE

Latvijas Universitātē ir atvērts psihologa konsultanta kabinets, kurā psiholoģe Sarmīte Voitkāne piedāvā konsultēt un palīdzēt katram, kas apzinās, ka ir cilvēks, kas kļūdās, bet ir arī gatavs meklēt palīdzību.

Patīkamā pēcpusdienā psiholoģi satieku konsultāciju kabinetā. Reizē ar viņu uz interviju esmu uzaicinājusi arī Radio NABA raidījuma «Transference» vadītāju Raiti Ābeli. Viņš ir psiholoģijas bakalaura students, kas jau ilgāku laiku radioēterā piedāvā runāt par dažādām problēmām, kas uztrauc studentus. Psihologa konsultanta kabineta ideja ir cieši saistīta ar raidījumu «Transference», jo raidījumu programmas tēmu izvēle tiek saskaņota arī ar Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Psiholoģijas nodaļu.

– Kāpēc LU tiek piedāvāti psihologa konsultanta pakalpojumi?

Sarmīte Voitkāne: – Šī ir uz pētījuma balstīta nepieciešamība, un tā bija viena no bijušā rektora Ivara Lāča iniciatīvām. Viņš izrādīja ļoti vispusīgu un gādīgu interesi par studentiem.

Raitis Ābele: – Daudzās ārzemju universitātēs ir tāda pieredze, ka pastāv psihologa kabinets, bet Latvijas Universitātē tāda vēl nebija. Tā ir pasaules pieredze, ko bija nepieciešams ieviest arī pie mums.

S. V.: – Apmēram no 1992. gada psihologi sāka strādāt Latvijas skolās, jo psihologa profesija ir salīdzinoši jauna.

– Kāds bija pētījums, kas arī noteica nepieciešamību pēc psihologa konsultanta kabineta?

S. V.: – No 2001. gada trīs gadus pēc kārtas iesaistījām pētījumā 1. kursa studentus, bet 2006. gadā rudenī 6. studiju nedēļā ar rektoru I. Lāča atbalstu veicām pētījumu par pirmā kursa studentiem, kas tikko uzsākuši studijas. Pētījumi visās Universitātes fakultātēs bija par to, kā studenti jūtas un iejūtas studiju vidē.

Rezultāti sagādāja patīkamu pārsteigumu, jo lielākā daļa bija iestājusies LU personīgas intereses vadīti, tātad viņi ir motivēti studijām. Proporcioniāli daudz bija jauniešu, kas vēlējās iekļūt budžeta studiju vietās, un bija arī salīdzinoši daudz jauniešu, kas plānoja savu karjeras izaugsmi. Tas norāda uz to,

ka viņiem piemīt motivācija studēt un viņi ir gatavi saskarties arī ar grūtībām. Pozitīvi ir tas, ka jaunieši pārvalda jaunākās tehnoloģijas, bet bija arī secinājums, ka viņi nav īsti prasmīgi bibliotēku izmantošanā.

Pētījums atklāja, ka jaunieši daudz un aktīvi pavada brīvo laiku, bet to lielākoties dara ārpus LU un savas studentu kopas. Tātad kursā un fakultātē neizveido sadarbību. Taču viņiem jau agrīnāk vajadzētu izveidot draudzību un sadarbību kursa un fakultātes robežās, un tas ir svarīgi pirmajā kursā. Jautājumu par studentu satuvināšanu varētu palīdzēt risināt arī pasniedzēji. Tieši satuvināšanās studiju grupā veicina studentu noturību studijās. Ja 68% pirmā kursa studentu 6. studiju nedēļā LU nedalās ar kursa biedriem par to, kas notiek mācību procesā, tas ir risks faktors viņu studijām. Ja kaut kas ir neskaidrs, studenti ļoti reti vērsas pie pasniedzējiem, tā uzkrājot spriedzi.

R. Ā.: – Viņi nezina pat savu kursa biedru vārdus! Līdz semestra beigām cilvēki vēl nepazīst studiju biedrus.

S. V.: – Jā, un tas ir drauds tam, ka cilvēki var nejusties mājīgi, tāpēc ir jautājums par to, kā viņi iekļaujas savā kolektīvā.

R. Ā.: – Pirmajā kursā es mācījos psihologos, kur ir sistēma, ka pirms studiju uzsākšanas ir treniņi, kuros notiek arī kursa biedru iepazīšana, tās ir 3 dienas 8 stundas dienā. Un treniņu beigās es zinu savu kursa biedru vārdus, zinu, kas viņiem patīk, un sāku arī apzināties, ar ko būs kopēja valoda, un kursā izveidojas draudzīga atmosfēra. Līdz ar to veidojas veiksmīgi sociālie kontakti. Tas ir noderīgi jaunajiem studentiem. Ja cilvēks atbrauc no mazpilsētas, viņam var būt daudz jaunumu, un, lai iegūtu drošības sajūtu, ir jāsaprot, ka ir arī citi, kas nav, piemēram, no Rīgas. Jāsaprot, ka es neesmu vienīgais no laukiem, no kaut kāda rajona vai piepilsētas, bet mums ir līdzības. Nav tā, ka kāds vienīgais kaut ko nezina, jo izrādās, ka ir vairāki tādi, un tas viņus vieno.

– Vai konsultāciju pamatā ir šis pētījums?

S. V.: – Jā. Ir vajadzība pēc atbalsta. Dati norāda, ka sociālā atbalsta sistēma ir viena no svarīgākajām dzīves pārmaiņu situācijās. Jauniešiem, iestājoties Universitātē, mainot ierasto mācību vidi, cilvēkus, sociālos kontaktus, jo īpaši būtu nepieciešams sociālais atbalsts. Jo tad, kad jaunajā vidē jāveido jauna – studenta – identitāte, ir jāveido jauni kontakti.

Ir arī jāmācās, un ne visi prot īsti mācīties, jo studijas atšķiras no mācībām skolā, tās prasa vairāk patstāvības, spējas organizēt savu laiku. Un, kā pierāda pētījums, daudzi jaunieši nemāk prasmīgi plānot savu laiku. Daudziem studentiem nākas arī strādāt, bieži pilna laika darbus.

Studenti pie psihologa nāk ar nopietniem jautājumiem. Viņi ir atbildīgi, bet problēmās bieži parādās sociālā nedrošība, bailes par uzstāšanos auditorijas priekšā, bailes vai nedrošība par to, kā citi viņus vērtēs. Bieži jaunieši uzdod jautājumus par to, kā plānot savu laiku, lai to efektīvi izmantotu. Šajā gadījumā, piemēram, būtu jātiek galā ar nemieru, kas traucē.

– Ar kādiem jautājumiem pie jums vēršas?

S. V.: – Tie ir dažādi. Būtībā mēs nevaram nodalīt dažādas problēmas, jo tās bieži ir savstarpēji saistītas. Cilvēki lielākoties tomēr dažādās situācijās rīkojas pēc vieniem un tiem pašiem mehānismiem, pārnesot personiskā līmenī risināmos jautājumus arī darba un studiju līmenī, tātad risinot vienu problēmu, nākas risināt problēmu kopumu un apskatīt tās izpausmes dažādās vidēs.

Mērķis ir kopīgi pārvērtēt savu darbību, jo konsultācijas nav ilgtermiņa. Pieejas veids, ko piedāvāju, ir uz atrisinājumiem fokusēta pieeja. Klientam pašam ir resursi, lai tiktu galā, un nevajag padarīt klientu atkarīgu no terapeita: tiek definēts mērķis, meklēts, kādas izmaiņas būtu nepieciešamas, ko cilvēks grib panākt, un tiek meklēti veidi, kā rīkoties citādi, lai sasniegtu mērķi. Jautājums nav par to, ko citi varētu mainīt, bet par to, ko es varētu mainīt savā rīcībā. Paraleli izmantoju arī biheiviorālās pieejas, psihodinamisko pieeju.

Laulību un pāru attiecības prasa ilgu darbu, es to nevaru piedāvāt.

– Jau ilgāku laiku radio NABA ēterā skan raidījums «Transference». Varbūt varat par to sīkāk pastāstīt?

S. V.: – Ar I. Lāci runājam par pētījuma rezultātiem, un viņš teica, ka LU ir radio NABA un mēs varot to izmantot. Tā kā dzirksti tam deva I. Lācis. Tad arī sākām veidot raidījumu «Transference».

R. Ā.: – Sākotnēji problēmu loku raidījumā izvirzījām no pētījuma, parādījās galvenās problēmas un galvenās tēmas. Nu jau ir vairāk nekā gads, un mēs runājam par dažādām tēmām, ir arī zvani studijā, kad studenti zvina un stāsta, kas ir aktuālās problēmas, par kurām viņi gribētu dzirdēt raidījumā.

Lai labāk saprastu, kas ir aktuālie jautājumi, mēdzu ar saviem kolēģiem runāt par to, kuras ir tās problēmsituācijas. Tad mēs tiekamies Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē, kur sanāk eksperti, un izstrādājam tēmu listi, no kuras atlasām tās tēmas, kas ir aktuālākās.

Raidījuma «Transference» laikā klausītāji var zvanīt uz studiju un uzdot savus jautājumus

Raidījums ir izveidots tā, ka pamatos ir teorētiskā bāze un pēc tam arī praktiski padomi par to, kā palīdzēt.

Šobrīd jaunieši visvairāk jautā par narkotikām un alkoholu. Jaunieši daudz zvina un jautā par alkohola problēmām. Piemēram, kā doties uz ballītiem, ja nav vēlmes dzert. Ir arī daudz stresa jautājumu: kā tikt galā ar sevi, jo ikviens ir piedzīvojis stresu, it sevišķi eksāmenu laikā. Tad svarīga ir arī laika plānošana.

Svarīgi, lai cilvēks zina un uzausta savu problēmu. Bieži tieši tas, ka dzird no malas runājam par kaut ko sāpīgu, ļauj padomāt atšķirīgi un saprast sevi labāk. Gadās arī tā, ka tad, ja runā par problēmu atklāti, cilvēki saprot, ka viņi nav vieni, ka problēmām pastāv risinājums. Jautājumi ir arī izglītojoši, jo tie dod iespēju sniegt atbildi kādam citam, kam ir problēmas.

Piemēram, bija zvans studijā par to, ko darīt, ja viņa draugs grib izdarīt pašnāvību. Runājot par to, kāds, kam ir līdzīga problēma, saprot, ka viņš nav viens un pastāv iespēja meklēt palīdzību. Mēs teicām toreiz, ka tas ir ļoti nopietni un ka šādi drauga vārdi būtu jāuztver nopietni, jo cilvēki parasti ar tādām lietām nespējējas, un, ja ir skaidrs, ka viņš pats ar sevi netiks galā, ir jāmeklē palīdzība, piemēram, jāzvina uz krīzes telefonu.

Kā liecina pētījums, 7% studentu ir bijusi doma par pašnāvību. Tas nozīmē, ka viņi bēg no grūtībām. Tas var arī nenozīmēt, ka viņi taisīs pašnāvību, bet tas ir ļoti jūtīgs jautājums un uz to ir jāprot pareizi atbildēt. Bieži cilvēkam liekas, ka tad, ja ir problēma, ir vieglāk no tās aizbēgt, nevis to risināt, tādās brīžos it kā sašaurinās skatījums un indivīds neredz izeju, bet, ja viņš runās un apspriedīs šo jautājumu ar citiem, būs iespējams arī atrast risinājumu.

– Kā cilvēki jūtas, ejot pie psihologa?

S. V.: – Grūti atbildēt. Mēs dziedam tautasdziesmu: «Liku bēdu zem akmeņa, pāri gāju dziedādam», tas jau ir mūsu kultūrā ierakstīts. Nevis runāt par to, ka kaut kas nav labi, bet gan nedrīkst sūdzēties, nedrīkst runāt par grūtībām. Tas ir tāds nozīmīgs moments. Tas ir drosmīgs solis, iet un risināt savas problēmas un uzticēties svešam cilvēkam.

Uzticēšanās un mācēšana runāt par izjūtām nāk ar audzināšanu. Ir jāapzinās, ka jebkurš cilvēks var piedzīvot jebkādas izjūtas un par to runāt. Nav nepareizas jušanās, jo cilvēka emocijas un pārdzīvojums var sasniegt tādu līmeni, kas kļūst jau par sava veida izteiktām grūtībām, kas būtiski traucē visās dzīves jomās. Tas traucē gulēt, darboties, ēst... tas var arī ievilkties, un tad problēmas pieaug.

Tas arī ir jautājums par uzticēšanos. Bērības pieredzē bieži parādās tas, ka tiek it kā anulētas sajūtas: «Nu kāpēc tu baidies?!», «Nu kāpēc tu bēdāties?!» Bet patiesībā bērns tajā brīdī baidās un var tā justies. Viņš drīkst tā justies! Bet šis noliegums iedibina sajūtu, ka iepretim nebūs otra cilvēka, kas ieklausīsies, sapratīs un uzklausīs.

R. Ā.: – Svešam cilvēkam reizēm ir vieglāk uzticēties, piemēram, svešam vectēvam autobusā.

Tas tāpēc, ka nav nedz priekšvēstures, nedz būs arī pēcvēsture. Ar psihologu ir tieši tas pats, mēs garantējam anonimitāti.

– Kā jūs raksturotu konsultāciju procesu?

S. V.: – Pieteikšanās notiek vienkārši. LU mājaslapā ailītē «psihologs konsultants» ir jāaskatās konsultāciju laiks. Konsultācijas ir bez maksas. Var gan piezvanīt, gan arī sūtīt e-pastu. Visi dati ir konfidenciāli, neviens neko neuzzinās par to, kas notiek kabinetā. Mēs runājam par to, ko cilvēks grib mainīt vai uzlabot tajā, kas šobrīd notiek viņa dzīvē. Definējam, kas ir nozīmīgi, kas ir svarīgi, kādi ir sarežģījumi, un tad aplūkojam soļus, kas veicami. Tā ir mazo soļu tehnika: veikt nelielas

No kreisās: S. Voitkāne un R. Ābele

izmaiņas ikdienas notikumos un skatīties, piefiksēt, cik produktīvi tas ir bijis. Šie mazie soļi nav plaši un apjomīgi, jo neviens nevar sevi momentā izmainīt, varam tikai lēnām un pamazām. No šīm konsultācijām cilvēki iegūst prasmī analizēt situāciju, mēģināt ieraudzīt, ko iespējams ietekmēt un ko darīt tā labā. Nekas netiek teikts priekšā, bet gan cilvēks tiek vests. Es uzdošu jautājumus, piemēram, vai pastāv izņēmuma gadījumi, kad ir gadījumi, kad notiek tā, kā vēlams, kad ne, kādas ir atšķirības starp gadījumiem, kad veicas un kad neveicas. Un tad šīs situācijas tiek analizētas. Tas ir darbs savā labā.

R. Ā.: – Ejot pie psihologa, svarīgi, lai cilvēks ir motivēts, jo psihologs neatrisinās otra vietā visu. Ir jāmeklē palīdzība. Ja ir problēma, kas ir maināma, tad, ejot pie psihologa, pastāv iespēja, ka arī citreiz dzīvē būs vieglāk tikt galā un atrast izdeju.

S. V.: – Arī pa telefonu var saņemt informāciju par jautājumiem, kas ir svarīgi, bet tā nebūs plaša analīze, jo, lai to saņemtu, būtu jāapmeklē konsultācijas.

– Kas notiek pēc konsultācijām?

S. V.: – Mēs izvēlamies konkrētu mērķi, cilvēks atrod veidus, kā ietekmēt savu dzīvi konkrētā veidā. Pieņemam, ka jautājumi tiek regulēti citādāk un tiek panākts arī konkrēts rezultāts. Bieži vien paralēli ar šiem risinājumiem cilvēks pats atrod vēl citus jautājumus, jo tiek atrasts veids, kā pašam risināt problēmas. Vienam pašam ieviest jaunus rīcības veidus ir ļoti liela spriedze. Katram nepieciešams atbalsts, un tas ir sākums. Tāpēc arī konsultācijas tiek sadalītas laikā, lai dotu iespēju ieviest dzīvē jauno rīcību. Tātad konsultācijas nav obligātas katru nedēļu. Psihologam jāizvērtē, kas ir tie jautājumi, ko aplūkojam, ja ir tādi, kas ir risināmi ilgtermiņā, es noteikti varu ieteikt apmeklēt kādu citu profesionāli.

R. Ā.: – Konsultāciju laikā cilvēks daudz ko iemācās, ne tikai atrisina savu problēmu. Piemēram, Kanādā pēc tam, kad pie psihoterapeita piecus gadus ir notikušas vizītes, klients iegūst tiesības strādāt pats par psihoterapeitu, jo savā veidā tiek iepazīts viss process un iegūta sapratne, kā ar to darboties. Arī šā konsultācija iemāca kaut ko jaunu: kā strādāt pašam ar sevi, kā runāt ar citiem...

Atšķirībā no psihologa konsultācijām raidījuma laikā mēs varam atbildēt un piedāvāt alternatīvas, vai kompleksā jautājumā varam paskaidrot īsumā, ko darīt, bet tā nevar būt nopietna konsultācija. Mēs nevaram padziļināti un sīkumos pievērsties vianītajam.

– Kāda ir situācija Latvijā ar psihologu konsultācijām?

S. V.: – Jaunieši daudz lieto internetu. Tur atrodama informācija, arī par sertificētiem profesionāļiem. Arī LU mājaslapā

pie sadaļas «Ieteikumi studijās» (<http://www.lu.lv/ss/ieteikumi/>) iespējams atrast atsauces, kur vērsties gadījumos, kad nepieciešama palīdzība. Arī Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē ir iespējams saņemt konsultācijas. Bet pasaules prakse iesaka: ja vēlaties vērsties pie psihoterapeita vai psihologa, ieteicams konsultēties ar draugu, kas var kaut ko rekomendēt, jo pastāv slideni piedāvājumi, kā psihologs-kāršu licējs, psihologs-astrologs, kas izklausās interesanti, bet tad ir jājautā par šo piedāvājumu kvalitāti. Svarīgi arī zināt, kas ir tas, ko meklē, un kā vislabāk to sasniegt.

R. Ā.: – Latvijā tas ir zināms fenomens, ka cilvēki pievēršas zīlniekiem un astrologiem, un šī ticība ir tik spēcīga, ka cilvēki labprātāk vērsas pie kāda, kas nav zinātnieks un kas neko nav studējis.

– Tomēr zīlnieki un gaišreģi piedāvā paredzēt nākotni. Bet psihologs – ne...

S. V.: – Mēs varam arī paredzēt nākotni. Prakse bieži atļauj ieskicēt, kāda būs nākotne, ja cilvēks konkrēti vērsīsies ar kādu jautājumu. Piemēram, bieži ģimenes attiecībās ļauj ieskicēt to, kāda varētu būt bērna vēlākā attīstība, ja apkārtējie cilvēki nemainīs savu pieeju bērna audzināšanai. Ir gadījumi, kad psihologa profesija traucē, jo tu redzi, kā lietas notiek un kas varētu būt, bet tu neesi aicināts iesaistīties... Ir bijis arī gadījums, kad es mātei esmu norādījis uz bērna audzināšanas konsekvencēm, taču viņa man nav piekritusi. Tomēr tad, kad bērns pieauga, māte man stāstīja, ka mani novērojumi ir bijuši patiesi. Mēs gluži neparedzam nākotni, vien ieraugām tās lietas, kas vēlāk var attīstīties vai parādīties, ja netiek mainīta vai, tieši pretēji, tiek mainīta uzvedība, attieksme. Cilvēki ir labi un dara to labāko, ko spēj.

– Vai pie jums var vērsties cilvēki un, piemēram, konsultāciju laikā aizsegt seju vai uzgriezt muguru?

S. V.: – Es varu droši teikt, ka nav vērts nākt pie psihologa, ja klients neuzticas. Piemēram, aizsegta seja var liecināt par to, ka man neuzticas, ka vēlas mani apdraudēt vai ka nevēlas, lai es redzu klienta mīmiku, kas man ir svarīgi, jo man jāredz reakcija uz jautājumiem. Galvenais ir tas, ka viņš mani apšaubā kā cilvēku, kā profesionāli, kas var nebūt gana kompetents.

Pie psihologa var vērsties par jebkuriem jautājumiem, jo mēs visi esam dzīvas būtnes un mēs katrs varam piedzīvot situācijas, kurās jūtamies apdraudēti, neērti, vientuļi. Un mums visiem ir sava veidi, lai risinātu kādus dzīves samežģījumus.

For humane cooperation

The University of Latvia has begun to offer the services of a counselling psychologist. Research has shown that the first-year students often find it hard to fit in the new and unfamiliar settings of the university and require additional help. Simultaneously, the radio station NABA broadcasts the programme «Transference» for about a year for the same purposes. The programme looks at psychological problems and issues from different angles, offering everybody to talk about their relevant issues. Counselling psychologist Sarmīte Voitkāne and the host of the programme Raitis Ābele talk about the main student problems and how to resolve them. They both admit the ambience in the study group is crucial to successful studies, for which cooperation and friendship in the group and in the faculty are very important. Ms Voitkāne says that students come to the counselling with meaningful questions. The approach offered by the hosts is a solution-oriented approach. The programme is structured so that the theoretical basis of the problems comes first and then come practical solutions. At the moment the young people are mostly facing alcohol and drug problems. Nevertheless, motivation to resolve one's problems is very important when coming to a psychologist because the expert cannot answer all the questions instead of their client.

Eiropas Savienība ir kā kafija...

... tā tiek pasniegta plastmasas tasītē, kura nekad nav īsti pilna. Šī kafija nav itāļu iecienītais espresso, tai pievienots piens ar zemu tauku saturu un mazliet cukura. Taču šī kafija liek pamosties.

Anna RADZOBĒ,

Ekonomikas un vadības fakultātes Eiropas studiju maģistra programmas 1. kursa studente

Šādu līdzību ES kompromisu meklēšanas mākslai izteica Eiropas Ekonomiskās un sociālās komitejas Vīziju un publikāciju nodaļas vadītājs Čāris Ksiročakis (*Charis Xirochakis*). Lai atrastu kopsaucēju 27 atšķirīgu valstu interesēm, nepieciešams atkāpties no striktiem viedokļiem un meklēt variantu, kuru pieņemtu visas dalībvalstis.

Priekšnoteikums dalībai seminārā – motivācija

Šīgada martā LU Ekonomikas un vadības fakultātes (EVF) Eiropas studiju maģistra programmas 1. kursa studenti devās uz Briseli un Luksemburgu, lai viesotos nozīmīgākajās ES pārvaldes institūcijās. Brauciens ir EVF atbalstīta maģistra studiju programmas tradīcija, kas norisinās jau septīto gadu pēc kārtas Eiropas Komisijas Žana Monē (*Jean Monnet*) projekta ietvaros.

Šogad intensīvajā pētniecības seminārā piedalījās Eiropas maģistra studiju programmas direktore prof. Tatjana Muravska, kura kopā ar studentiem uz Briseli dodas katru gadu, profesore Biruta Sloka un docents Jānis Vaivads, programmas koordinatore Ilze Dekšne, kā arī 16 programmas studenti, kuri pirms tam izturēja īpašu konkursu, motivējot dalību studiju braucienā.

Pētniecības seminārs norisinājās nedēļu, tā laikā studenti viesojās visās būtiskākajās ES institūcijās un kopumā tikās ar vairāk nekā divdesmit to pārstāvjiem, tai skaitā LU Eiropas maģistra studiju programmas absolventiem, kuri attīstījuši karjeru dažādās Eiropas Savienības pārvaldes institūcijās.

5 dienās tiekas ar vairāk nekā 20 ES institūciju pārstāvjiem

Pirmajā vizītes dienā tika apmeklēts Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras, kā arī Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts,

Foto: Ieva Tiliņa

kuru pārstāvji iepazīstināja studentus un pasniedzējus ar skatījumu uz nākotnes multilingvālisma tendencēm, dalībvalstu atšķirīgo kultūras identitāšu integrācijas problēmām un jaunākajiem uzdevumiem izglītības jomā, lai spētu nodrošināt Eiropas Savienības konkurētspējas palielināšanos atbilstoši ilgtermiņa sociālekonomiskajiem mērķiem.

Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāta pārstāvis Džons Makdonalds (*John Macdonald*) iepazīstināja studentus un pasniedzējus ar skatījumu uz nākotnes multilingvālisma tendencēm. Komisija vēlas panākt, lai katrs ES pilsonis runātu savā dzimtajā un vēl divās ES oficiālajās valodās. Šāda situācija vieglāk būtu panākama valstīs, kurās daudzvalodība pastāv tradicionāli, piemēram, Beļģijā, taču, lai panāktu šādu situāciju Latvijā, nepieciešams ieguldīt ļoti daudz darba un līdzekļu. Uzskatu, ka to būs vieglāk paveikt, dzīves līmenim mūsu valstī paaugstinoties, taču vismaz nākamajos desmit gados šāds mērķis būtu utopisks.

Mūs uzrunāja arī Reģionu ģenerāldirektorāta pārstāvis Čārlzs Vaitss (*Charles White*). Viņš pastāstīja par Kohēzijas fondu darbības jaunākajiem sasniegumiem ES dalībvalstu reģionu izaugsmes veicināšanā. Vaitss ir ļoti optimistisks un uzskata, ka kohēzijas politika darbojas, veiksmīgi samazinot ekonomiskās atšķirības starp reģioniem Eiropā. Protams, šādi apgalvojumi apstiprina Reģionu ģenerāldirektorāta un Reģionu komitejas virzību uz mērķu sasniegšanu, taču, lai tas labāk izdotos, vispirms nepieciešams izglītēt iedzīvotājus par Kohēzijas fondu apgušanu. Jāņem vērā, ka reģionu atšķirību izlīdzināšanai paredzētais budžets ir otrais lielākais Eiropas Savienībā.

Pēc Eiropas Komisijas apmeklēšanas viesojamies Reģionālajā komitejā un Eiropas Ekonomiskajā un sociālajā komitejā, kas uzskatāmas par būtiskākajām konsultatīvajām struktūrām Eiropas Savienības lēmumu pieņemšanas procesos. Kaut arī šajā gadījumā nevar runāt par tiešām lēmumu pieņemšanas kompetencēm, bija ļoti vērtīgi iepazīties ar lobēšanas un konkrētu nacionālo interešu pārstāvniecības iespējām, tieši izmantojot šo konsultatīvo institūciju pavērtās iespējas sarežģītajos Eiropas Savienības politiskajos un administratīvajos procesos.

Nākamajā dienā iepazīnām Eiropas Parlamenta iespaidīgo ēku. Mūs uzņēma Vīziju un apmeklējumu nodaļas Latvijas pārstāve Margita Braže, kura iepazīstināja ar praktisko darbību

Eiropas Kopienu tiesā ar Latvijas pārstāvjiem I. Labucku un E. Levitu.
Foto: no personīgā arhīva

un ikdienas lietām, ar kurām jāsaskaras gan Eiropas Parlamenta deputātiem, gan to biroju darbiniekiem.

Šajā vizītē deputāta **Valda Dombrovska palīdzēja Elīna Melngaile** iepazīstināja mūs ar Parlamenta darba ikdienu un deputātu palīga darba īpatnībām. Ar Latvijas pārstāvjiem Eiropas Parlamentā tikties šoreiz neizdevās, jo deputāti atradās nedēļu ilgā sesijā Strasbūrā. E. Melngaile atzina, ka pēdējā laikā aizvien vairāk aktualizējas debātes par to, ka vajadzētu atcelt Parlamenta tradīcijas rīkot plenārsēdes Strasbūrā. Ņemot vērā, ka šī institūcija ir tieša ES pilsoņu interešu pārstāve, tai nevajadzētu ieguldīt līdzekļus darbā divās pilsētās. Pozitīvi, ka katram no Parlamenta deputātiem ir sava mājaslapa internetā, kas ļauj vēlētājiem sazināties ar savu pārstāvi, sekot līdzi viņa aktivitātēm un paust savus ierosinājumus. Vizītes laikā apskatījām arī Parlamenta plenārsēžu zāli.

Studentus parlamentā uzņēma arī divi latviešu juristi – **lingvisti Linda Ruppeka un Andris Vītols**, kuri uzsvēra, ka šī pieprasītā amata pārstāvjiem, pirmkārt, nepieciešama juridiskā izglītība, kā arī vēlams divu ES oficiālo valodu zināšanas. Jāņem vērā, ka LU Juridiskās fakultātes studentiem pastāv iespēja brīvās izvēles jeb «C» studiju daļā izvēlēties dažādas svešvalodas.

Pēc tam tikāmies ar vienu no **ES enerģētikas komisāra A. Piebalga biroja pārstāvjiem – Bonifāciju Garsiju Porrasu** (*Bonifacio Garcia Porras*), ar kuru izvērās diskusija par atjaunojamās enerģijas avotiem un atkarības samazināšanu no Krievijas. Kā uzsvēra Eiropas enerģētikas politikas eksperts, lielāka uzmanība nākotnē tiks pievērsta vēja, saules un jūras viļņu radītajai enerģijai. Ņemot vērā, ka Latvijai nav daudz iespēju ražot saules enerģiju, tai vajadzētu vairāk domāt par vēja generatoru uztādīšanu, tādējādi veicinot valsts enerģētisko neatkarību no Krievijas un citiem eksportētājiem.

Trešajā dienā kopā ar sadarbības partneriem un Eiropas studiju studentiem no Brēmenes Augstskolas (*Hochschule Bremen*) apmeklējām Brēmenes un Latvijas patstāvīgo pārstāvniecību Eiropas Savienībā. Brēmenes pārstāvniecībā mēs iepazīnāmies ar šīs Vācijas federālās zemes interešu lobēšanu, gūstot priekšstatu arī par lokālā līmeņa iespējām ietekmēt savienības lēmumus.

Lai gan tieši mūsu viesošanās dienā LR patstāvīgajā pārstāvniecībā notika aktīva gatavošanās jauno telpu atklāšanai un paralēli pārstāvniecības darbiniekiem bija jāpiedalās arī Eiropas Padomes sasaukuma plānošanas sēdē, **Latvijas Republikas vēstnieks ES Normunds Popens** ar kolēģiem tomēr atrada laiku, lai uzņemtu mūsu grupu un dalītos savā pieredzē gan par darbu Briselē, gan par jautājumiem, kuri ir aktuāli Latvijai un Eiropas Savienībai un kuri tika gatavoti izskatīšanai Eiropas Padomē.

Pārstāvniecības jaunajās telpās pašlaik ir izvietota arī Latvijas mūsdienu gleznotāju darbu izstāde, kas radīja patīkamu gaisotni un priecēja gan mūs, gan kolēģus no Brēmenes.

Pēc tikšanās ar vēstnieka kungu mēs piedalījāmies prezentācijā par Lisabonas stratēģiju – tās mērķiem un nākotnes perspektīvām, kā arī prezentācijā par Eiropas Savienības ārējo tirdzniecību, ko attiecīgi mūsu grupai bija sagatavojuši **Eiropas studiju programmas absolventi Inese Alīka un Jānis Zakovičs**, kuri šobrīd strādā mūsu valsts pārstāvniecībā tieši ar konkrētajiem jautājumiem.

Ceturtdienas rīts iesākās ļoti agri – jau piecos, kad studenti atstāja Briseli, lai dotos apmeklēt Eiropas Kopienas tiesu Luksemburgā. Kā vēlāk izrādījās, tā bija Latvijas pārstāvju pirmā vizīte šajā institūcijā.

Šis apmeklējums atstāja spilgtus iespaidus, jo mums tika dota iespēja redzēt reālo tiesas darbību, piedaloties kādas ar

Itālijas komercdarbību saistītās lietas izskatīšanā. Tas ne tikai radīja priekšstatu par to, kā funkcionē starptautiskā līmeņa tiesa, bet lika pievērst uzmanību arī tulku darbībai un nozīmei vienas notiekošā procesa interpretācijas nodrošināšanā. Padziļināti iepazīt tiesnešu darba ikdienu un tiesas procesu palīdzēja tikšanās ar Latvijas pārstāvjiem – **tiesnesi Ingridu Labucku un viņas palīdzi Solvitu Harbacēviču**, kā arī **tiesnesi Egīlu Levitu**. I. Labucka uzsvēra, ka tiesas darbiniekiem ļoti noderīgas ir zināšanas ekonomikas sfērā, jo vairākums no Kopienas tiesas izskatītajām lietām saistītas ar komercstrīdiem, piemēram, par preču zīmju reģistrāciju u. tml. lietām. Kā noskaidrojās vizītes laikā, mūsu studentu grupa no Latvijas bija pirmā, kas apmeklēja Eiropas Kopienas tiesu, līdz ar to tikām īpaši viesmīlīgi uzņemti, jo līdzās formālajai vizītes daļai ļoti patīkamā gaisotnē baudījām arī pusdienas ar Latvijas pārstāvjiem.

Luksemburgā atrodas arī Eiropas Komisijas Tulkošanas ģenerāldirektorāts, kurš atbild par ES oficiālo dokumentu tulkojumiem visās 23 oficiālajās valodās. Arī šeit mēs bijām pirmā grupa no Latvijas, tādēļ mūs ļoti viesmīlīgi uzņēma. Mums bija iespēja tikties ne tikai ar atsevišķiem ģenerāldirektorāta darbiniekiem, bet arī ar tā vadību.

Kā tika norādīts, visizplatītākā darba valoda šobrīd ir angļu, taču gandrīz vienlīdz nepieciešama ir arī franču valoda, turklāt nākotnē pieaugs vācu valodas nozīme. Pašlaik šajā institūcijā trūkst darbinieku, tāpēc studenti tika aicināti pieteikties vakantajām tulku vietām, kad tiks izsludināts nākamais konkurss. Jāatzīst, ka vairāki grupas biedri šo izdevību tiecās izmantot jau pēc vizītes, iepazīstoties ar ģenerāldirektorāta ekspertiem. Jānorāda, ka viens no studentiem jau šobrīd ir pieteicies 6 mēnešus ilgajām apmācībām.

Eiropas Savienība pasaules kontekstā

Pēdējā studiju brauciena dienā apmeklējām NATO galveno mītni Briselē, kur tikāmies ar Publiskās diplomātijas nodaļas pārstāvjiem, pārrunājot gan NATO vēsturi un pašreizējās pārmaiņas, gan attiecības ar Krieviju. NATO un Eiropas Savienībai ir 21 kopīga dalībvalsts, un fakts, ka tās vieno kopīgas intereses un pienākumi, bieži palīdz atrast kompromisus gan bilaterālās, gan daudzpusīgās sarunās. Lai gan NATO pārstāvji īpaši akcentēja alianses vienotību un kompromisu meklēšanu kā prioritāti, netika noliegts, ka reālajā politikā nereti ir jūtamā domstarpības un interešu sadursmes. Šī vizīte bija izdevies noslēgums mūsu studiju braucienam, jo ļāva gūt priekšstatu arī par Eiropas Savienības un NATO savstarpējām attiecībām būtiskāko politisko lēmumu pieņemšanā.

Kopumā intensīvās pētniecības seminārs deva labu iespēju gūt padziļinātu ieskatu daudzveidīgo ES institūciju darbībā. Daudzi no Eiropas studiju maģistra programmas studentiem ir valsts sektora darbinieki, kuri guva iedvesmu tālākai karjeras veidošanai Briselē!

The European Union is like coffee...

This year in March, the first year students of the Master's study programme «European Studies» from the Faculty of Economics and Management went to Brussels and Luxembourg to visit the main administrative bodies of the European Union. The visit is a tradition supported by the faculty and the European Commission Jean Monnet programme already for seven years. The seminar took place for a week, and the students visited all the main administrative bodies and met over 20 of their representatives, including the alumni of the University of Latvia European Studies Master's programme who have pursued a career in the EU administrative bodies. The seminar gave an excellent opportunity of insight into the daily operation of the manifold European institutions. Many of the visiting students are employees of government institutions; the visit positively encouraged them to pursue their career in Brussels.

Reto un aizsargājamo augu izpēte jūras piekrastē

Karīna OBORUNE

Jūrmalas zilpodzes (*Eryngium maritimum*) indivīdu fizioloģiskā stāvokļa noteikšana Polijā pie Kriņicas-Mořskas (Ģ. Ieviņa foto)

Šoreiz mēs pastāstīsim par pētniecības projektu «Bioloģiskais pamats Latvijas reto un aizsargājamo augu sugu saglabāšanai: jūras piekrastes zonā». Projekta mērķis bija izpētīt Latvijas jūras piekrastes zonas reto un apdraudēto augu sugu bioloģiskās īpašības un vides apstākļus, kas nosaka to augšanas un vairošanās sekmes konkrētajā augtenē. Projektā dabiskajās parastās vairogļapes *Hydrocotyle vulgaris* atradnēs tika veikti ekofizioloģijas pētījumi, analizēti galvenie faktori un mehānismi, kas regulē augšanu un fotosintēzi; analizēti augsnes faktori un mikorizu simbiozes dinamika unikālā reto augu atradnē pie Liepājas ezera; turpināta jūrmalas zilpodzes (*Eryngium maritimum*) Austrumbaltijas populācijas ģenētiskās struktūras analīze, kā arī uzsākta indivīdu fizioloģiskā stāvokļa noteikšana, lai izvērtētu galvenos vides faktorus, kas nosaka vitalitāti (augšanu un fotosintēzi), un izpētītu sāļo mitrāju auga jūrmalas pienzāles *Glaux maritima* mikorizu simbiozes atkarību no klimata un edafiskajiem faktoriem. Par pētniecisko projektu mums sīkāk pastāstīja pētījuma vadītājs prof. Dr. habil. biol. Ģederts Ieviņš un trīs LU Bioloģijas fakultātes studentes – maģistrantūras studiju programmas 1. kursa studente Baiba Ieviņa un doktorantes Ieva Druva-Lūsīte un Jevgēnija Nečajeva.

– Pastāstiet, lūdzu, sīkāk par veikto pētniecisko projektu.

Ģederts Ieviņš (Ģ. I.): – Pētījums bija veltīts Latvijas jūras piekrastes zonas reto un apdraudēto augu sugu bioloģisko īpašību un vides apstākļu izpētei. Pētāmās augu sugas izvēlētās pēc Ministru kabineta noteikumiem un Latvijas Sarkanās grāmatas.

– Kāpēc ir nozīmīga reto un aizsargājamo sugu saglabāšana Latvijas piekrastes zonā pie Baltijas jūras?

Ģ. I.: – Kāpēc būtu jāaizsargā retie augi? Daudzveidīgas ir ne tikai sugas, svarīgi ir saglabāt arī populācijas, it īpaši populācijas uz areāla robežām, kā arī ir svarīgi saprast, kāpēc augs ir rets. Vienkāršākais veids, kā to izpētīt, ir analizēt sugas izplatību. Cita pieeja varētu būt – kā augs «jūtas» konkrētajā augšanas vietā? Kāda ir auga produktivitāte un

vairošanās, vai tas ir vitāls? Konkrētās sugas īpatņu skaits var samazināties, gan izzūdēt piemērotajām augšanas vietām, gan arī ģenētisku un adaptīvu fizioloģisku mehānismu dēļ. Dažādas izmantotās metodes dod iespēju atklāt konkrētos mehānismus. Vēl viens veids ir izmantot fizioloģiskās metodes, pētīt augus lauka apstākļos un arī laboratorijā. Ģenētikas analīze nosaka, kāda ir ģenētiskā daudzveidība sugām, kurām ir kādas problēmas, piemēram, samazināta ģenētiskā daudzveidība. Mēs izmantojam kompleksu fizioloģiski ģenētisko pieeju, ierobežojot pētāmo reģionu ar jūras piekrastes zonu – jūrmalas kāpām, sāļajiem mitrājiem un piejūras ezeru piekrastēm. Mūsu pētījums ildzis jau trīs gadus. Pagājušajā vasarā pievērsām uzmanību jūrmalas zilpodzei, pētīt gan Lietuvā, gan Polijā, gan Lielbritānijā – Anglijā un Velsā.

– Kāpēc, jūs, meitenes, iesaistījāties pētnieciskajā projektā?

Baiba Ieviņa (B. I.): – Ar šo pētījumu bija saistīts jau mans bakalaura darbs (pētīju aizsargājamo augu jūrmalas zilpodzi (*Eryngium maritimum*)) un tagad arī maģistra darbs «Zilpodzes (*Eryngium maritimum*) Latvijas populācijas ģenētiskā struktūra».

Ieva Druva-Lūsīte (I. D.-L.): – Man savukārt tas ir saistīts ar manām doktora studijām un promocijas darbu «Mikorizu simbioze Baltijas jūras piekrastes augiem un tās iespējamā adaptīvā nozīme». Šis pētījums deva gan jaunas zināšanas, gan iespēju strādāt komandā.

Jevgēnija Nečajeva (J. N.): – Man šī interese aizsākās, gan rakstot bakalaura darbu, gan maģistra darbu, un šis pētījums piedāvāja jaunas, atšķirīgas metodes. Tagad arī mana doktora disertācija «Jūras piekrastes augu ekofizioloģija: vides faktoru ietekme uz sēklu dīgšanu un jauno augu attīstību» ir saistīta ar šo pētījumu. Sakarā ar pētījumu bija arī viena zinātniskā publikācija un uzstājos LU 65. konferencē.

– Kādi ir galvenie secinājumi par veikto pētniecisko projektu?

Ģ. I.: – Pirmie rezultāti liecina, ka jūrmalas zilpodzi ne-labvēlīgi ietekmē mazs saulaino stundu skaits diennaktī un pastiprināts mitrums, kas tika novērots Ziemupes atradnē.

Mūsu vidējās temperatūras arī ir zemas – jūlijā tikai 16 grādi. Relatīvi siltākās augšanas vietās, kā Polijas dienvidos, zilpodzei nav stresa un fizioloģiskā produktivitāte ir labāka nekā Latvijā.

B. I.: – Zilpodžu ģenētikas analīze uzrāda, ka abās vietās (Ziemupē un Užavā) populācijas ir ģenētiski identiskas, nevis tikai līdzīgas. Tas nozīmē, ka kaut kas nav kārtībā, jo ir jāpastāv ģenētiskajai daudzveidībai. Līdz ar to augiem nav iespējas mainīties, tātad populācija ir apdraudēta.

Ģ. I.: – leva nodarbojas ar ļoti interesantu sfēru – mikroorganismu un augu savstarpējās mijiedarbības izpēti, piemēram, pēta sēnes, kas ir neatņemama augu sastāvdaļa un veido simbiozi ar tiem.

I. D.-L.: – Piemēram, es izpētīju, ka jūrmalas zilpodzes sakne (vai pat sakneņi) ir ļoti dziļa – līdz pat 5 m. Mēs izrokam 1,5 m dziļumā sakneņus, apstrādājam un uzskaitām simbiotisko struktūru daudzumu ar mikroskopu. Līdztekus tam analizējam augsnes faktorus un salīdzinājam ar mikorizu simbiozes dinamiku Užavā un Ziemupē.

– Vai pētnieciskais projekts tiks turpināts?

Ģ. I.: – LU esam pieteikuši projekta turpinājumu, un viss ir atkarīgs no finansējuma saņemšanas, jo mēs jau plānojam pirmās ekspedīcijas maijā. Ja finansējums būs tikai jūlijā, būs grūti realizēt projektu, jo daudz kas ir atkarīgs no ievāktajiem augu paraugiem visā ekspedīcijas sezonas garumā.

– Kā jūs novērtējat bioloģijas zinātnes attīstības iespējas Latvijā?

Ģ. I.: – Bioloģijas zinātne ir saistīta arī ar agrobioloģiju, mikrobioloģiju, kā arī dzīvo augu (t. s. zaļā bioloģija) un dzīvnieku pētījumiem. Bioloģijas tradīcijas Latvijā pastāv, un ir kur izvērsties. Bet, no otras puses, augsta līmeņa zinātnisko publikāciju skaits Latvijā ir diezgan mazs, taču, kā atzīmēja LU rektors prof. Mārcis Auziņš, viena starptautiskā zinātniskā publikācija vidēji izmaksā 200 000 dolārus, tāpēc mūsu situācija nav nemaz tik slikta uz kopējā fona.

– Meitenes, kā jūsos radās interese studēt bioloģiju?

I. D.-L.: – Interese par bioloģiju man radās bērnībā, un man liekas, ka tiem bērniem, kas nāk no laukiem, ir lielāka interese par dabu, taču tā ir arī pilsētas bērniem.

J. N.: – Interese par augu bioloģiju man radās 1. kursā.

Jūrmalas zilpodzes dzinumu attīstība no meristēmām pēc sakneņu bojājumiem jūras krasta erozijas rezultātā Užavā (Ģ. Ieviņa foto)

– Kādas ir darba iespējas, iegūstot augstāko izglītību bioloģijas zinātnē?

B. I.: – Studējot augu fizioloģiju, var strādāt, piemēram, Augu aizsardzības dienestā. Augu fizioloģija ir sarežģīta, varbūt tāpēc daudzi to neizvēlas.

– Vai Latvijas skolēnu interese par bioloģiju pieaug?

B. I.: – Manuprāt, interese par bioloģiju pieaug. To var secināt pēc studentu skaita pieauguma, jo tagad uzņem 70, nevis 50 studentus.

– Kurās Latvijas augstskolās var studēt bioloģiju doktorantūrā?

Ģ. I.: – Doktorantūrā bioloģiju var studēt Latvijas Universitātē, arī Daugavpilī, ir iespēja studēt arī Latvijas Lauksaimniecības universitātē, piemēram, izvēloties, meža ekoloģiju vai praktisko lauksaimniecību. Iegūtā augstākā izglītība bioloģijā netraucē ieņemt pat ministra amatu Latvijā. Arī daudzi studenti strādā par ierēdņiem. Salīdzinot ar padomju laikiem, kad augstskolās bija liels īpatsvars nevajadzīgu priekšmetu, tagad priekšmetu skaits ir samazinājies un arī universitātē nav jāsēž no rīta līdz vakaram. Mainījusies arī zināšanu kvalitāte, un, studējot bioloģiju, tā nesašaurina zināšanu līmeni, bet gan pastāv saikne ar visu pārējo. Tagad ir lielākas iespējas iesaistīt studentus pētnieciskajā darbā un mācību procesa pilnveidošanā.

– Kādi pasākumi būtu jāveic, lai ieinteresētu reflektantus studēt LU Bioloģijas fakultātē?

I. D.-L.: – 1997. gadā es piedalījos dabas pētnieku vasaras nometnē, kur skolēni varēja pārliecināties, vai viņiem būtu interesanti kādreiz saistīt savu profesiju ar bioloģiju. Šo tradīciju vajadzētu atjaunot, taču trūkst finansējuma. Fakultātē arī pastāv Jauno bioloģu skola, kur studenti satiekas reizi mēnesī.

– Ar ko skolēniem jārēķinās, uzsākot studijas Bioloģijas fakultātē?

Ģ. I.: – Manuprāt, ir tāda problēma, ka tagad skolēni izvēlas konkrētu specializāciju, un tie, kas studē humanitārajā virzienā, apgūst bioloģiju tikai vienu gadu, tāpēc, ja šajā gadījumā izvēlas studēt Bioloģijas fakultātē, tas var būt sarežģīti.

B. I.: – Manā kursā ir dažas meitenes, kas mācījās humanitārā virziena skolā, bet, ja ir apņemšanās, tad tiek galā!

J. N.: – 1. kursā ir arī iespēja atkārtot bioloģijas kursu, jo priekšmeti ir vispārīgi. Man palīdzēja sagatavošanas kursi, ko piedāvā LU.

Hlorofila fluorescences nedestruktīvā analīze jūrmalas pienzāles (*Glaux maritima*) augiem ar nepārtrauktās darbības fluorometru Handy PEA, Hansatech (I. Druvas-Lūsītes foto)

I. D.-L.: – Bet, piemēram, ekoloģija, ko mācīja skolā un ko māca Bioloģijas fakultātē, ļoti atšķiras.

– **Vai, jūsuprāt, LU Bioloģijas fakultātes materiālā bāze pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies?**

Ģ. I.: – Materiālā bāze ir uzlabojusies, palielinājušās iespējas, taču viss ir atkarīgs no pašiem. Jā, mums ir pieejama aparatūra, bet ir jāsaprot, ka tā ir ļoti dārga un specifiska – sākot no Ls 5 000 līdz Ls 14 000.

J. N.: – Materiālā bāze ir kļuvusi labāka, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem.

B. I.: – Taču, lai izmantotu kādas citas ierīces, ir nepieciešama sadarbība ar institūtiem, un svarīgi, lai šī sadarbība būtu abpusēja.

– **Kā jūs novērtējat iegūto pieredzi ārzemēs?**

I. D.-L.: – 2004. un 2005. gadā esmu piedalījies starptautiskajā bioloģijas studentu konferencē, kas tika rīkota Rīgā, 2005. gadā – Latvijas Lauksaimniecības universitātes rīkotajā 11. Starptautiskajā zinātniskajā konferencē «Zinātne lauku attīstībai 2005», 2006. gadā – Eiropas Augu bioloģijas zinātnieku federācijas rīkotajā 15. kongresā Lionā, Francijā, ar stenda referātu, kā arī 5. Starptautiskajā konferencē par mikorizu, tā notika 2006. gadā Spānijā. 2008. gadā papildināju zināšanas par arbuskulārās mikorizas sēņu sugu daudzveidības noteikšanu, izmantojot T-RFLP metodi Lielbritānijā. Pozitīvi vērtēju šo iespēju padarboties Skotijā, jo ieguvu labu pieredzi valodas pilnveidošanā, dzīvojot un katru dienu runājot svešvalodā. Protams, radās nopietnāks skats uz zinātņi. Vienīgā problēma – tur iegūtās zināšanas nepieciešams attīstīt un pilnveidot, lai tās neaizmirstu. Bet, atbraucot atpakaļ, rodas problēma, ka nevari uzreiz turpināt darboties šeit tādā pašā ritmā kā tur. Ja zināšanas «nekustini», tad tās sāk iesūnot. Pozitīvā puse šādai svešu zemju apmeklēšanai ir citu tautību nacionālo īpatnību uzzināšana, kontaktu veidošana.

J. N.: – Konferencēs ārzemēs vēl nebiju piedalījies, bet studēju vienu semestri Dānijā, Orhusas (Århus) Universitātē ERASMUS programmas ietvaros. Šo pieredzi vērtēju ļoti pozitīvi, jo tie kursi, ko izvēlējos, bija noderīgi un kopumā bija interesanti iepazīties ar to, kā norisinās studijas citā universitātē (diezgan atšķirīgi no LU). No visa apgūtā pašreiz vērtīgākais, šķiet, bija, pirmkārt, iepazīšanās ar jaunām pētnieciskām metodēm, arī ar aparatūru, kura pie mums vēl nav pieejama (šī pieredze var noderēt nākotnē), un, otrkārt, kopīgā darba pieredze. Viens no kursiem bija organizēts kā projekta darbs, otrs – kā semināru cikls. Lai cik banāli tas neskanētu, studijas ārzemēs noteikti sekmēja redzesloka paplašināšanos – gan manā specialitātē, gan vispārīgi. Paralēli paguvu uzrakstīt maģistra darbu, jo pietika brīvā laika un bija pieeja lieliskai bibliotēkai. Jāsaka gan, ka arī LU Bibliotēkas iespējas kopš tā laika ir manāmi uzlabojušās.

Examination of rare and protected plant species at the coast

The research project «Biological foundation for preservation of rare and protected plant species in coastal zone in Latvia» has been carried out. Gederts leviņš, Dr. Habil. Biol., and three students of the Faculty of Biology of the University of Latvia Baiba leviņa, Ieva Druva-Lūsīte, and Jevgēnijs Nečajeva say the aim of the project was to examine the biological properties and conditions of the rare and endangered plant species of the Latvian coastal zone. Gederts leviņš informs that the project was implemented in Latvia, Lithuania, Poland, and the United Kingdom. The first results of the research show that the small number of sunny hours in a day and increased humidity are unfavourable conditions for the Sea-holly. Talking about the Faculty of Biology, the students agree that the facilities are improved and now there are more opportunities for research and improvement of the study process. Ģ. leviņš also admits there are strong traditions of biological research in Latvia and a good chance to expand on them.

Applūšana ar jūras sālsūdeni ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas ietekmē jūrmalas pienzāles (*Glaux maritima*) augu attīstību (Ģ. leviņa foto)

Hlorofila fluorescences nedestruktīvā analīze jūrmalas zilpodzes (*Eryngium amritimum*) augiem ar pulsa-amplitūdas fluorimetru PAM-2100 WALTZ. Prof. Ģ. leviņš (U. Andersones foto)

Hlorofila nedestruktīvie mērījumi *Aster tripolium* augiem pie Liepājas ezera (Ģ. leviņa foto)

Krāšņi ziedošā Gmelina alise (*Alyssum gmelinii*) Užavas kāpās (Ģ. leviņa foto)

Vasaras otrajā pusē vislielākā ietekme uz augu attīstību un mikorizu simbiozes intensitāti pie Liepājas ezera bija augtēnes applūšanai ar saldūdeni. Doktorante I. Druva-Lūsīte (Ģ. leviņa foto)

Fotosintētiski aktīvās radiācijas mērījumi *Hydrocotyle vulgaris* atradnē Mērsragā. Prof. Ģ. leviņš un doktorantūras studente J. Nečajeva (I. Druvas-Lūsītes foto)

Zilpodžu meklējumos kāpās Anglijas ziemeļos pie Liverpūles (Ģ. leviņa foto)

a. Asistente U. Andersone

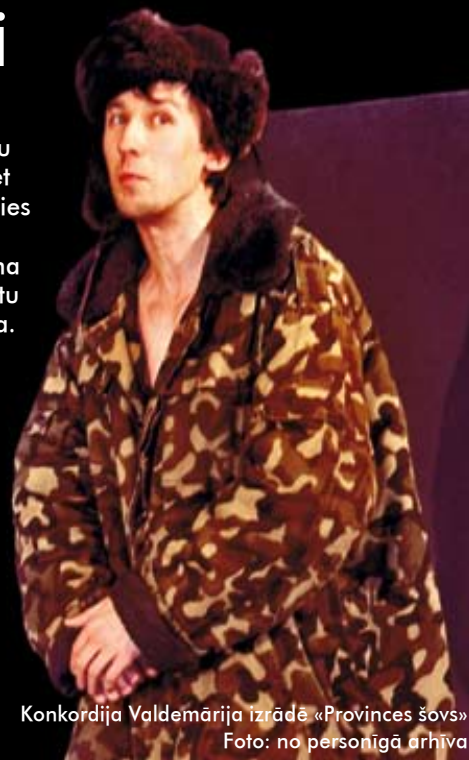
Lapu paraugu ievākšana DNS ekstrakcijai jūrmalas zilpodzes (*Eryngium amritimum*) augiem pie Prestafinas Velsas ziemeļu piekrastē, Lielbritānijā. Vad. pētn. N. Rostoks un māģ. stud. B. leviņa (Ģ. leviņa foto)

Bagāīga jūrmalas zilpodzes atradne Velsas ziemeļos pie Nūboro, Lielbritānijā (B. leviņas foto)

Dzīve vai šovs: korporācijas spēlē teātri

Ne vienmēr gadās redzēt tādu teātra festivālu, kur žūrijas priekšsēdētāja un teātra vadītāja vienā personā pati piekar skatuves priekškaru, tehnisku problēmu dēļ uz skatuves nenodziest gaismas tad, kad tai ir jānodziest, bet viss notiek tik un tā, jo vienuviet gadskārtējā teātra festivālā ir sapulcējušies studenšu un studentu korporāciju pārstāvji. Sapulcējušies, lai uzspēlētu teātri, improvizējot par tēmu – tā nav dzīve, tas ir šovs. 19. aprīļa sestdienā tika pavadīta uz Neatkarīgā teātra «Skatuve» dēļiem Studenšu un studentu korporāciju 12. teātra festivālā, kurā 10 izrādes vērtēja kompetenta žūrija.

Konkordija Valdemārija izrādē «Provinces šovs»
Foto: no personīgā arhīva

Kitija BALCARE

Atskats vēsturē

Pirmais studenšu un studentu korporāciju teātra festivāls notika 1995. gadā, kad korporācija Varavīksne pirmo reizi aicināja visus korporantus uz Teātra festivālu. Pirmajā festivālā skatītājiem tika rādītas četras izrādes, bet 12. teātra festivālā to skaits ir pieaudzis līdz desmit izrādēm. Laika gaitā ir mainīta arī korporāciju Teātra festivāla norises vieta.

«Vispirms tas notika Rīgas 5. arodividusskolā, tad Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes telpās, Rīgas Tehniskās universitātes telpās, Rīgas 6. vidusskolā, Kultūras koledžā, un nu jau otro gadu Teātra festivāls notiek teātrī «Skatuve»,» tā korporācijas Varavīksne t/l sekretāre taut! Sandra Lielbārde. «Otra nemainīga lieta, kas raksturo korporāciju Teātra festivālu, ir tā organizētāji – studenšu korporācija Varavīksne. Protams, vienmēr korporāciju Teātra festivāla notikumā ir iesaistītas vairāk vai mazāk gandrīz visas korporācijas. Un lielu atbalstu sniedz arī Studentu prezidiu konvents un Studenšu prezidiu konvents.»

Līdz ar to kopš 1995. gada korporācija Varavīksne ir uzņēmusies galvenā organizatora lomu un ar pārējo korporāciju atbalstu korporācijas Varavīksne pārstāves levas Losānes ideja, ka korporantiem vajag savu teātra festivālu, arvien dzīvo. Dzīvo un pārtop dažādās interpretācijās par to, jo šīgada festivāla sauklis bija – tā nav dzīve, tas ir šovs.

Uz vienas skatuves ar Brūku

Pirmie uz skatuves kāpa studenšu korporācija Selga un korporācija Tervetia, rādot sadzīves drāmu vienā cēlienā «[S] voš jeb ars longa, vita brevis» ar savu realitātes šova interpretāciju un neiztrūkstošo skatuves un dzīves jautājumu par to – būt vai nebūt. Par šova sienām tika izvēlēts komunāls dzīvoklis, kur tika apspēlēti gan Boba Mārlija fani, gan padomju atskaņas ar trīslitru burku un kaimiņu jūrnieka kreklu. Spilgti tēli un ironijas deva veiksmīgi iekļāvās mūsdienu šovpiepildītās

pasaules kontekstā, lai gan daļēji atgādināja padomju laikā tapušās komēdijas.

Konkordija Valdemārija izspēlēja «Provinces šovu», kura darbība notika Latvijas mazpilsētā 20. gadsimta 80. gadu beigās, kad Latvijas kultūras dzīvē ienākusi ne tikai Holivuda, bet arī studijas, kas pārstāv citus kinožanrus. Līdz ar to mazas provinces pilsētiņas kultūras nama videozāle kļūst par aktuālās masu kultūras nesēju, bet šoreiz tur pirmo reizi tiek demonstrēta pornogrāfiska rakstura videofilma.

Jāatzīst, ka šis šovs atgādina par humora būvēšanas principu – pasmieties par neseno pagātni, no kuras it kā esam tikuši ārā. Padomju Savienības lauskas uz skatuves iemiesoja gan partijas komitejas loceklis, gan kārna blondīne ar lineālu skolotājas tēlā, gan skolēns ar azotē ieslēptu J. Zālīša tālaika mīlas enciklopēdiju. Pāri visam bija sauklis par to, ka nedrīkst krist kapitālistu nagos un jauties kārdinājumam, kas savukārt atspoguļo 21. gadsimta *a la* demokrātiskās Latvijas dzīvesveidu, kad kārdina gan reklāmas plakāti, gan izdevīgās kredītlīkmes. Izrāde izmanto viltīgu triku, rādot skatītājam pašam sevi no malas, un tas izdodas ļoti veiksmīgi.

Izrāde «Level up», ko piedāvāja studenšu korporācija Varavīksne un korporācija Fr! Lettica, ievēd skatītāju ciemā, kur kaimiņi satiekas tās pieturā, lai runātu par dzīvi un raistu valā attiecību mezglus. Paši izrādes veidotāji domā, ka attīstīties un pieņemties prātā ir ikviena dzīves uzdevums, arī šīs izrādes varoņi apzināti vai neapzināti iet uz augšu.

Talantu šova «Mazpisānu Aidols» studenšu korporācijas Imeria un korporācijas Fr! Lataviensis izpildījumā gan uzrunāja vietējā pagasta iedzīvotājus, kas atgriezušies no Īrijas, gan atskaņoja gada grāvējdziesmu «Lietussargs», kā arī uzdejoja līnijas vietējā izpildījumā, kamēr žūrija mielojās ar vīnu un olām no galdiņa, kas aplāts ar vakardienas avīzi. Izrādes jeb šova vadītāji, bez šaubām, varētu konkurēt ar vietējiem šovu vadītājiem, jo neatpalika ne skaļuma, ne gramatiskā kļūdu, ne jokošanas ziņā. Izrāde attaisnoja festivāla saukļa otro daļu, ka tas tomēr ir šovs...

«**Sapņu seriāls**» korporācijas *Latvia* gaumē deva receptes ikvienai dzīves situācijai. Ārstnieciskā līdzekļa vietā varēja būt gan Dr. Hauss, gan Makgaivers, gan «Kobras» spēkrati, gan citi varoņi, ar ko ir pārbļvēti mūsu TV ekrāni. Katram dzīves (ne)gadījumam savs risinājums ir, tāpat kā arvien vairāk pieaug Rietumu pasaules varoņa kulta, kas pieprasa pārvērst dzīvi šovā.

«**Labdien, manu māti sauc britnija spīrsal!**» Kā skaidro izrādes radītāji – studenšu korporācija Staburadze un korporācijas *Fr! Livonica* –, tad «britnijas spīrsas» paaudze ir sociālantropologu atklāts fenomens, kurš piemīt nenosakāmam daudzumam mūsu planētas iedzīvotāju. Fenomens izpaužas lētas, sekas, iedomātas pasaules uzbūšanās savā apkārtnē, kā blakus parādības uzskaitot paaugstinātu uzbudinātību, strauju novecošanu, nepārdomātu svešvārdu lietošanu. Rampu gaismā ir blondīne, kas savai manikīra meistarei lūdz padomu, kā izvēlēties starp trīs satiktiem, savaldzinātiem prinčiem – hokeja izlases treneri, politiķi un ielu muzikantu. Secinājums – izvēloties ir jāņem vērā kvantitatīvi rādītāji.

Korporācijas *Fr! Vanenica* izrāde «**Notiesā zvaigzni!**» sajūsmināja ar ļoti pārdomātu tēlu izveidi, raksturu iedzīvināšanu, bet tai pašā laikā pietrūka saturiskās dimensijas. Pietrūka stāsta. Šovs vairāk līdzinājās reklāmas pauzei, kurā TV skatītājs tiek aicināts izbalsojot kādu. Bet bez pamata. Pēc subjektīvas vizuālās patikas vai nepatikas. Pietrūka i šova, i dzīves.

Uz skatuves pazibēja arī divas latvju dramaturgu spalvas radītās izrādes. Leldes Stumbres «**List**» studenšu korporācijas Daugaviete izpildījumā un Hermana Paukša «**Pfu.Pfu.Pfu.**» trīs atraktīvu, koķetu dāmu no studenšu korporācijas Dzintra skatuves variantā. Jāatzīst, ka korporāciju teātra festivālam tomēr prasījās vairāk savas interpretācijas par dzīves un šova tēmu un gatavie dramaturgu darbi it kā ierindojās citā kategorijā, lai gan aktieriskais šarms šajās izrādēs piemita visām meitenēm.

Arī studenšu korporācijas Spīdola un korporācijas *Patria* izvēlējās jau sen uzrakstītu mūsu bērnības stāstu «**Vecenītes ar saulesargiem**» ar mūžīgu vērtību piesaukšanu, kas patiesībā kontrastēja ar pārējām izrādēm, kurās dominēja ironija dzīves šova šķēsgriezuma laikā. Izrādē nebija šova, bet bija atelpa pēc pārsātinājuma, ko deva iepriekšējās izrādes.

Sarunas aizkulisēs

«Uzzinot teātra festivāla tēmu, mēs izlēmām, ka vajadzētu izveidot tādu izrādi, kas nebūtu līdzīga citām, jo mēs prognozējām, ka lielākā daļa veidos izrādes ar populāriem šoviem «Dziedi ar zvaigzni» un «Dejo ar zvaigzni»,» tā stāsta korporācijas *Latvia* pārstāvis Jānis Dāmis, kurš ieguva labākā aktiera titulu žūrijas vērtējumā. «Tā mēs kolektīvi nolēmām, ka veidosim populārāko seriālu salikumu, var teikt, ka pašas izrādes

tapšana bija daudz vieglāka, nekā idejas atrašana un tās tapšana neprasīja daudz laika.»

Jaunais korporāciju aktieris uzsvēra, ka festivāls kopumā bija ļoti profesionāls, jo varēja redzēt, ka visas izrādes ir gatavotas ilgu laiku ar nopietnu scenāristu darbu. Festivāla aktieri ļoti bija piedomājuši pie tērpiem un aksesuāriem un, protams, arī pie aktierspēles.

«Un tieši tādēļ man arī patika šis festivāls, kas norisinājās nepiespiestā gaisotnē,» atzīst J. Dāmis, kas iejutās «Hameleonu rotaļu» Brūkas lomā. Uz jautājumu, kā ir būt sievietes ādā, Jānis atbild, ka nav jau pirmo reizi ar pīpi uz jumta, līdz ar to viņš arī attaisnoja savu tēlu un lomu, iegūstot labākā aktiera titulu.

Šķiet, ka iejušanās lomās un raksturos nevienam nesagādāja grūtības. Skatuvi pārpildīja tēlu galerija ar visdažādākajiem sociālajiem statusiem, izcelsmi, mērķiem, matu krāsu, svārku garumu, krūšu lielumu (tās dažam labam vīriešu dzimtes pārstāvim šad tad noslīdēja, bet pat tas tika pārvērst efektā!), balss skaļumu un ironijas apjomu.

«Protams, ka pašā izrādē nebija ne Britnijas Spīrsas, ne viņas mātes, tomēr pareizi uztvēra tie skatītāji, kuri pamanīja mūsu vēlmi pierādīt saprāta vingrināšanas treniņu nepieciešamību,» tā stāsta korporācijas *Fr. Livonica* pārstāvis Andris Tauriņš. «Tā kā festivāla tematika bija saistīta ar pēdējā laikā tik aktuālajiem šoviem, mūsu izrāde demonstrēja mūsu redzējumu par šovu kultivēto ārišķības pārkumu pār dvēseliskajām vērtībām.»

Šova pamatā būtu jābūt pārsteigumam. Taču mūsdienų *homo vulgaris* laikam ir iespējams pārsteigt tikai ar tīrām formām, vienkāršām lietām un skaidru humoru. Bez zelta tērpiem, mirdzošām disko bumbām un slenga pārpilnu runasveidu. Īstā dzīve nav tālu jāmeklē. Tā bija un ir turpat aiz teātra «Skatuve» durvīm, kur ik dienu ir vērojams seriāls ar nosaukumu «Maskavas ielas logi» vai realitātes šovs «Izdzīvo bez jumta!». Nē, tā nav ironija, bet gan tas, kas tad ir šīs realitātes šovs.

Žūrija ilgojas pēc revolūcijas un īsziņām

«Neesiet kautrīgi latvieši,» uzsvēra žūrijas priekšsēdētāja Anna Eižvertiņa, uzrunājot jauniešus. «Mēs gribam dullākas idejas, jo jūs taču esat ideālisti, maksimālisti, jaunieši!»

Visas korporāciju interpretācijas par dzīves šovu un šovu dzīvi vērtēja stingra, bet profesionāla žūrija. Žūrijā bija teātra «Skatuve» dibinātāja un vadītāja, režisore, Latvijas Kultūras akadēmijas aktiermeistarības pasniedzēja asoc. profesore Anna Eižvertiņa, kā arī režisore, skatuves runas pedagoģe, animācijas pasniedzēja Baltijas Starptautiskajā akadēmijā Māra Liniņa, aktrise Laura Čaupale, režisors Marts Mihailovs, Neatkarīgā teātra «Kabata» aktieris Atis Bētiņš, pantomīmas meistars un brīvmākslinieks Jānis Kreklis un Daugavpils teātra aktieris

Korporācijas *Latvia* izrāde «**Sapņu seriāls**».
Foto: no personīgā arhīva

Studenšu korporācijas Staburadze un korporācijas *Fr! Livonica* izrāde «**Manu māti sauc britnija spīrsal**». Foto: no personīgā arhīva

Studentu korporācijas Selga un korporācijas Tervetia izrāde «[S]voš jeb ars longa, vita brevis», Veterāns (Gunta Kinta) un nenosakāmas profesijas garkājaina būtne (Ilze Collenkopfa). Foto: no personīgā arhīva

Viesturs Rencis, kas no zāles pirmās rindas dzīvoja līdz korporantiem vairāk nekā sešu piesātinātu stundu garumā.

Pirms tika sadalītas nominācijas un apbalvoti labākie darbi, žūrija izteicās, ka tā enerģija, kas nāk no skatuves skatītājos un atpakaļ no tiem aplausu veidā, ir svētīga. Teātra skatuve ir vieta, kur darbojas viss cilvēka psihofiziskais organisms, jo tādā veidā mēs vērtējam, domājam, jūtam.

«Tā kā festivālu skatos jau otro gadu, varu teikt, ka redzu arī izaugsmi, bet ne visos,» tā Māra Liniņa. «Lai tā izaugsme būtu, es ieteiktu sadarboties un pakonsultēties ar tiem, kas paši strādā šajā jomā, jau izrādes tapšanas laikā, jo tur var būt būtiskas ļoti mazas nianšes.»

Nianšes gan runā, gan mizanscēnā, gan pašā dramaturģijā ir iespējams uzlabot, meklējot profesionālāku aci un roku, lai iedzīvinātu ideju uz skatuves dēļiem un piedotu tam šova garšu. Režisore M. Liniņa uzskata, ka mūsdienās iespējas ir ļoti dažādas un ka par šovu var pārvērst kaut vai antīkās literatūras gabalu, tikai jābūt jaunības dullumam iekšā.

«Viņi ir jaunieši, un ir jātver tas, kas viņiem dots,» uzsver režisore. «Ir jācenšas pēc iespējas izmantot savu pieredzi un likt to iekšā darbos.»

Par pirmo vietu runājot, M. Liniņa atzīst, ka žūrija tika paņemta ar to, ka izrādes dalībnieki bija dzīvespriecīgi un patiesi cilvēki bez sadomātiem jokiem un saštukotām mulķībām, no kurām jau ikdienā visi ir noguruši.

«Nav lielu un mazu aktieru,» uzsver M. Liniņa. «Vai nu tu ieraugi aktieri epizodē un notīci viņam, vai arī ne.»

Arī žūrijas pārstāve aktrise Laura Čaupale piebilst, ka vairāk ir jātic tam, ko tu dari uz skatuves, tad arī citi notic, bet, ja ražošanas procesā ir ieviesies kļūda un tā saucamais aktieris tikai runā tekstu, tad gan viņam, gan skatītājam ir grūti.

«Vieglākais ceļš bija paņemt un nokopēt gatavu šova formātu, bet pirmās vietas ieguvēju interpretācijā es saskatīju individuālo cilvēka šovu, kad viņš skatās kaut ko tādu, ko iepriekš nav redzējis, tad arī sākas viņa zemapziņas šovs,» atzīst Laura.

Plašsaziņas līdzekļu piesātinātā pasaulē un informācijas telpas sabiedrībā arvien biežāk pagaist individualitātes garša, un tajā brīdī, kad indivīds runā ar savu skatījumu, attieksmi, kustībām, kļūst interesanti. Cilvēks bez šablona. Pats par sevi. Dzīvs un īsts.

«Nabadzība ir izdomas bagāta, tā mēdz teikt krievi,» skaidro A. Eižvertiņa. «Pat ja mums nav nekā tāda īpaša, mēs pamežģījam savas smadzenes un kaut ko taču izdomājam, ja palīgā vēl ņem visu to neprātu, kas notiek ar visiem

no Amerikas ievazātajiem šoviem un ar to seriālu kultūru, kas valda visās televīzijās.»

Kāpēc tu veido dialogu ar klausītāju vai skatītāju? Tas ir jautājums, kas būtu jāuzdod jebkuras mākslas nozares pārstāvim. «Ir jāapzinās, kas ir tā īsziņa, kas jānosūta skatītājam,» piebilst A. Eižvertiņa.

Festivāla dalībniekiem žūrija vienbalsīgi novēl rast dullākas un revolucionārākas idejas. Tā, lai būtu pārstiegums ne tikai dzīvē vai šovā, bet arī uz skatuves un skatītāju zālē.

ŽŪRIJAS VĒRTĒJUMS:

- 1. vieta izrādei «Provinces šovs», Konkordija Valdemārija,
- 2. vieta izrādei «Sapņu seriāls», korporācija Latvia,
- labākais aktieris – Konkordijas Valdemārija aktieru komanda izrādē «Provinces šovs»,
- labākā aktrise – Linda Madžule, korporācijas Dzintra izrādē «Pfu. Pfu. Pfu.» (H. Paukšs),
- labākie kostīmi – korporācijas Dzintra izrādē «Pfu. Pfu. Pfu.» (H. Paukšs),
- labākais muzikālais noformējums – «Provinces šovs», Konkordija Valdemārija,
- labākais skatuves noformējums – «Sapņu seriāls», korporācija Latvia,
- labākā režija izrādei «Labdien, manu māti sauc britnija spīrsa», korporācija Staburadze un korporācija Fraternitas Livonica,
- labākā horeogrāfija izrādei «Mazpisānu Aidols», korporācijas Imeria un korporācijas Fraternitas Lataviensis teatrālā apvienība Dubultstandarts,
- specbalva – «Labdien, manu māti sauc britnija spīrsa», korporācija Staburadze un korporācija Fraternitas Livonica,
- žūrijas specbalva par atbilstību teātra festivāla tēmai – korporācijas Imeria un korporācijas Fraternitas Lataviensis teatrālās apvienības Dubultstandarts izrādei «Mazpisānu Aidols».

SKATĪTĀJU BALSOJUMS:

- labākā izrāde – Konkordijas Valdemārija izrāde «Provinces šovs»,
- labākās aktrises tituls – Laima Matuzāle korporācijas Varavīksne un korporācijas Fraternitas Lettica izrādē «Level up»,
- labākā aktiera tituls – Jānis Dāmis par lomu korporācijas Latvia izrādē «Sapņu seriāls».

Veicināšanas balvas tika piešķirtas korporācijas Selga un korporācijas Tervetia izrādei «[S]voš jeb ars longa, vita brevis», korporācijas Daugaviete izrādei «List» (L. Stumbre), korporācijas Varavīksne un korporācijas Fraternitas Lettica izrādei «Level up», korporācijas Spīdola un korporācijas Patria izrādei «Vecenītes ar saulesargiem» un korporācijas Fraternitas Vanenica izrādei «Notiesā zvaigzni» (pēc A. Vampilova lugas motīviem).

Informācija par studentu korporācijām atrodama saitē www.pk.lv un par studentu korporācijām – www.spk.lv.

Life or show: student corporations onstage

On April 19, independent theatre company Skatuve («The Stage») held the 12th Theatre Festival of Student Corporations. The first festival took place in 1995, when the sorority Varavīksne invited all members onstage. Only four performances were given in the first festival, whereas this year their number has increased to ten performances judged by a professional jury. Each year, the festival has a motto, this year it being «It's not real-life, it's a show!» The motto was interpreted by each corporation by using the plays of Latvian playwrights as well as own scenarios based on reality show format or containing irony about the Soviet phenomena. This year, the first prize went to the performance by Concordia Valdemaria «The Provincial Show.»

Foto no «Oranžās brīvdienas» arhīva

«Oranžās brīvdienas» skumjās dziesmas spēlē priecīgi

Anna PLATPĪRE

Jau ilgāku laiku uz Latvijas mūzikas skatuves spēlē grupa «Oranžās brīvdienas». Savā laikā spēlējuši *indie rock*, tagad pievērsušies vairāk latviešu *turbofolkam* un *disko skaņām*.

Saulainā pēcpusdienā satieku piecus grupas dalībniekus, lai gan grupā spēlē septiņi puīši:

Ints Ķergalvis (Speiss) – balss, ģitāra,
Māris Vaivods (Kundziņš) – basģitāra,
Rolands Stucers (Ronaldo Kokki) – eifonijs, taustiņinstrumenti, bungas, balss,
Jānis Matvejs (Jons) – perkusijas, žonglēšana,
Kaspars Čakste (St. Chacka) – tamburīns, šeikeri, mandolīna,
Andžs Zvirbulis (Andžabrālis) – ģitāra,
Jānis Kaličus (Kaļa) – trombons.

Kopā viņi spēlē skumju un jautru mūziku, uzrunājot visdažādākās auditorijas: no studentiem līdz vectēviem un no policistiem līdz dienaszagļiem.

Jokos un smieklos aizrit mūsu saruna, kurā nav vietas skumjām un agresijai, vēl mazāk vietas ir politikai un problēmām.

Grupas sastāvs mainās un pārveidojas, no sākotnējiem dalībniekiem palicis vienīgi Speiss, kas ir dziesmu tekstu un arī melodijas autors, lai gan dziesmas bieži top, kopā spēlējot.

– Kā izvēlējāties nosaukumu «Oranžās brīvdienas»?

Speiss (Ints Ķergalvis): – To nevar izstāstīt, tas vienkārši radās. 2000. gadā mums vēl nebija nosaukuma. Kādās brīvdienās mums bija mēģinājums Kuldīgā. Tāpēc bija skaidrs, ka

nosaukumā jābūt brīvdienām, un tā mums tagad ir «Oranžās brīvdienas».

Kaļa (Jānis Kaličus): – Tad, kad es pievienojos, klīda runas, ka Speisam mīļākā krāsa ir oranža, un tāpēc...

Parasti lauku ballēs kultūras namu vadītāji mēdz piedēvēt mums politisku noskaņu. Pagājušogad arī Tautas partija gribēja, lai spēlējam viņu sporta spēlēs, bet mēs viņiem laikam likāmies pārāk lēti, tāpēc paņēma kaut ko dārgāku.

Kundziņš (Māris Vaivods): – Mēs domājam par koncertu prasīt 400 latu, bet viņi izdomāja, ka nē, tik lēti tas nevarētu būt! Mēs vispār neprasām naudu, bet ja dod, tad ņemam.

Grupa ir radusies Kuldīgā, taču vairs nav no Kuldīgas. Mēs «nodibinājāmies» 2000. gadā, pēc tam bija tāds laiks, kad pavisam kaut ko citu spēlējām, piemēram, *indie rock*, kas jauniešiem liekas stilīgi. Ap 2005. gadu Bulļu kojās viss atsākās. Bija citi nosaukumi, piemēram, «Tamburīns», bet nu jau divus gadus spēlējam kā «Oranžās brīvdienas». Beidzot ir panākts, ka sastāvs vairs tik ļoti nemainās, un beidzot mēs varam kopā nospēlēt. Ja ir 7 cilvēki, tad ir grūtāk spēlēt nekā tad, ja grupā ir 3 cilvēki: ir grūtāk saskaņoties, vienoties. Mēs vēl neesam tik tālu, lai tie 7 nospēlētu labāk nekā tie 3, bet uz to ejam.

Kaļa: – Ja jautā, cik cilvēku ir grupā, tad vienmēr pirms atbildes ir jāpadomā, cik īsti ir, jāsaplūk.

Speiss: – Reizēm mēs piesaistām arī šovmeņus, piemēram, ir bijis vīrs ar pistoli, kas šāva.

Mums tāpat kā profesionāliem mūziķiem ir pašiem sava studija, bet bungas gan rakstām atsevišķi. Mēs tagad gatavojam albumu, un tas tiek rakstīts visdažādākajās vietās: pirtī, galdniecības darbnīcā, Kasparsa guļamistabā.

Kaļa: – Vēl pie manis garāžā vajadzētu.

Speiss: – Bet vispār mūsdienās jau grupas vairs neizdod albumus.

Kaļa: – Tagad jau tikai palaiž internetā, kur visi var lejuplādēt dziesmas.

Speiss: – Vispirms ierakstīsim dziesmas un tad arī domāsim, kur tās likt. Nav jēgas dabūt vairākus tūkstošus un par tiem ierakstīt disku, labāk ir nopirkt printeri un pašiem apdrukāt. (Smejas.)

– Kāda ir jūsu izglītība: kur mācāties, ko studējat?

Speiss: – Man ir divas nepabeigtas augstākās: filozofija un vēsture. Man patika studēt, kopmītnēs dzīvot vēl labāk patika, tāpēc arī nesanāca pabeigt. Taču studijas man ir daudz devušas! Es taču rakstu dziesmas, kuru teksti ir ļoti dziļi, un šeit man palīdz filozofijas studijas, jo tur ir daudz nozīmju un dziļa jēga. (Smejas.)

Kundziņš: – Es mācījos Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē *geologos*. Nepabeidzu, jo bakalaura darbu neuzrakstīju, bet varbūt kādreiz to izdarīšu. Es cīnījos līdz galam! Bija *forši* mācīties! Rezultātā tagad ir grupa «Oranžās brīvdienas», jo toreiz Bullu *kojās* mēs sākam kopā spēlēt un parādījās šīs grupas sastāvs. Tieši studijas «reinkarnēja» mani mūzikas pasaulē.

Speiss: – Lai neizklaūtos viss tik drūmi, mums grupā ir viens cilvēks, kas ir beidzis maģistrus. Tas ir Jānis Matvejs. Viņš tikko atgriezās no Indijas ceļojuma, kur bija 7 mēnešus, un tur viņš lietoja savas zināšanas. Viņš gandrīz doktorantūrā iestājās, tur pietrūka dažu paraugu vai pētījumu. Tas izglītības ziņā mums ir līdz šim augstākais sasniegums.

Kaļa: – Es studēju otrajā kursā ģeoloģiju. Satikos ar šiem ģeorallijā, kaut kādā upes krastā ar mazliet patukšu laivu. Pumpējām laivu un tā arī iepazīnāmies. Pēc kāda mēneša ierados uz mēģinājumu, un tā joprojām viņi mani patur un gluži nemet laukā, saka – esot noderīgs. Es neprogresēju, bet esmu konstanta mērvienība. Esmu pabeidzis arī trombona klasi mūzikas skolā, kur mācījos apmēram 8 gadus.

Speiss: – Mēs viņam sakām: jāpūš la do vai si, un viņš pūš. Un viss... problēma atrisināta.

Es esmu tā kā dīdžejs, Kundziņš ir tā kā adatiņa, un pārējie ir skaņas.

Andžbrālis (Andžs Zvirbulis): – Es arī studēju ģeoloģiju otrajā kursā. Man ļoti patīk studēt, un gaidu praksi. Grupā spēlēju pusotru gadu, Speiss uzaicināja mani spēlēt pēc kāda pasākuma, kurā es spēlēju pavisam citā grupā. Viņam tieši vajadzēja ģitāristu, tā es atnācu un spēlēju. Noderību grupā es nezinu, bet mests ārā neesmu, tāpēc pieņemu, ka esmu noderīgs. Pirms tam spēlēju grupā «Tērauds». Spēlējām toreiz *trašmetālu*.

Kaļa: – Viņš jau joprojām spēlē to *trašmetālu*, tagad tikai mazliet savādāk, smagāk un aktīvāk, jāpurina mati biežāk. (Smejas.)

Speiss: – Vēl mums ir Rolands Stucers, viņa šobrīd nav šeit, viņam ir jauns dzīvoklis un jauns darbs, bet viņš daudz kur netiek līdzī. Viņš studē citā augstskolā, tur arī visa problēma. Viņš ir kuldīdznieks. Mēs viņam tagad grozām galvu pareizās slīdēs.

Rolands mums ir mūzikas pedagogs. Viņš spēlē visus instrumentus, tai skaitā arī eifoniju. Viņš ir spēlējis arī ar Pitu Andersonu, Raimonu Paulu...

– Vai jūsu dziesmās ir kāda ideoloģija vai kāds īpašs ziņojums, ko klausītājiem vajadzētu uztvert?

Speiss: – Mēs gribam spēlēt izklaidei, bet mums sanāk visu laiku nodot kaut kādu ziņu. Tas jau ir tas trakākais, ka to būtu mēs nesaprotam. Piemēram, ja mēs spēlējam Stacijas laukumā, tad visvairāk dejo *urlas*, kas ir trīsdesmitgadīgi. Tā vietā, lai nospļautos un pateiktu kādu vārdu savā mātes valodā, viņi dejo, kļūst priecīgi un smaida. Es domāju, tas ir visspilgtākais piemērs, ka mūzika ir kādam vajadzīga. Mūsu auditorija noteikti ir no Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes. Viņi brauc mums līdzī. Divstāvētais autobuss mums brauca līdzī pagājušoreiz uz grupas jubileju Liepājā, bet saplīsa. Tas bija Lieldienās, kad uznāca tieši tas nenormālais sniegpuenis. Viņiem patīk, tas ir skaidrs!

Kaļa: – Es šodien skatījos portālā *draugiem.lv* – mums ir ap 400 fanu, bet tie īstie ir ap 50, kas nāk ar mums uz pasākumiem, tie, kurus zinām pēc sejas un ar kuriem arī tiekamies.

– Un kā ir ar meitenēm? Tiešām tikai puīši spēlē «Oranžajās brīvdienās»?

Speiss: – Mums grupā bija Latvijas FHM žurnāla konkursa uzvarētāja Jana Čakste. Mums ir arī menedžere meitene.

Mēs neņemam kuru katru meiteni, svarīgi, lai var kaut ko parādīt, pirmajā vietā ir prasmes. Mums bija vēl viena meitene, kas nebija ļoti ilgi.

– Kādi ir jūsu mērķi?

Speiss: – Ja mums būs klips, tad mēs gribam, lai to rāda Latvijas mūzikas kanālā. (Smejas.)

Mums ir divas dziesmas, kuras visi māk dziedāt līdzī – «Glābšanas riņķis» un «Pa kājām». Pārējās dzied tāpat līdzī, lai gan var redzēt, ka vārdus nezina.

Kaļa: – Ir bijis arī tā, ka dziesmai ir pirmatskaņojums, bet visi dzied līdzī... Nu, patiesībā ne visi, bet pūļa vidū viens stāv un dzied – plāta muti un meklē vārdus. Vienalga tas *forši*! Tas nozīmē, ka cilvēkiem patīk.

– Ir cilvēki, kas muzicē, lai pelnītu naudu. Kā tas ir jums?

Speiss: – Kad spēlējam kāzās, tad mēs nopelnām.

Kundziņš: – Man, piemēram, ir jāuztur ģimene, man ir sieva, bērni, māja jābūvē. Tā arī tā naudiņa aiziet. Mūzika nav tā lieta, kas materiālā ziņā atmaksātos, bet garīgi gan atmaksājas.

Speiss: – Mums katru gadu ir jāmaksā, jo mums ir aparātūra, busiņš... Tāpēc strādājam, lai varētu spēlēt.

Kaļa: – Mēs neesam kā populārie mūziķi, kam ir izdevējs un tā... Man liekas, nav nemaz jautri būt populāram mūziķim, tas nebūtu pa īstam. Labāk aizbraukt uz festivālu, izmīcīties pa dubļiem un būt kopā ar visiem.

Speiss: – Es gan gribētu spēlēt un kaut ko ierakstīt studijā. Braukāt apkārt un ierakstīt.

Kundziņš: – Mēs tagad, starp citu, it kā esam mūziķi raidījumā «Viss notiek», bet mēs tur vēl neko neesam darījuši.

Foto no «Oranžo brīvdienų» arhīva

No kreisās: Jons, Kaļa, Speiss, Andžabrālis, Kundziņš. Foto: Pēteris Celms

– Vai jūs varētu un gribētu ar laiku pelnīt ar mūziku?

Speiss: – Noteikti, citādi mēs te nesēdētu.

Kundziņš: – Noteikti.

Kaļa: – Jāpagaida īstā planētu sakritība.

Speiss: – Mēs zinām, ka mūzikā ir jātrāpa uz pareizā viļņa, lai tā ietu. Mūsu mūzika ir ģeniāla!

Kaļa: – Noteikti ģeniāla, jo tas, kā cilvēki uzvedas mūsu mūzikas ietekmē, ir kaut kas neiespējams.

Speiss: – Tur ir kaut kas psihodēlisks iekšā. Tad, kad *The Beatles* sāka spēlēt, viņiem arī nekā īpaša tur nebija, bet cilvēkiem patika. Mums jau tagad ir īpašāk nekā viņiem sākumā. Tātad būs vēl labāk.

Kundziņš: – Mums jau patīk lielīties... (*Smejas.*)

– Kā saucat to, ko paši spēlējat?

Speiss: – Tas ir latviešu *turbofolk*. Tas nav tas *turbofolk*, kas ir Balkānos, jo tur meitenes dejo, ākstās un izkropļo tautas mūziku. Mēs paši sevi nenosaucām par *turbofolk*, tā mūs nosauca divi horvāti. Viņi dzirdēja, kā spēlējam, un teica: tas ir *turbofolk*. Bet mēs esam latviešu *turbofolk* un tomēr vairāk cienām tautas mūziku. Mūsu mūzikā ir kaut kas arī mazliet no disko mūzikas.

– Pastāv teorija, ka viss nonāk kosmosā, ka viss ir saistīts. Vai jūs ar savu mūziku kaut ko dodat kosmosam?

Speiss: – Mēs esam daļa no kosmosa. Un mēs savu atvēlēto telpu piepildām ar mūziku. Tas ir svarīgi, jo tad telpa nepaliek tukša, bet gan tiek piepildīta.

Kundziņš: – Mēs turpinām Lielā Sprādziena izraisīto kustību un cenšamies tajā ieviest savas izmaiņas.

Jons (Jānis Matvejs): – Ir tā, ka savienojamies ar kosmosu, un tikai pēc tam, kad atjēdzamies, varam saprast, kas ir noticis un ka tiešām esam savienājušies ar kosmosu.

– Vai tad, kad rakstāt dziesmu tekstus, savienojaties ar kosmosu?

Speiss: – Es esmu vienīgais, kas raksta dziesmas. Dziesmu es uzrakstu pāris minūšu laikā. Nezinu, cik man ir dziesmu, pirms 2 gadiem bija kaut kur 500, tagad varbūt ir 600. Tas notiek tā, ka es rakstu, un, cik ātri varu pierakstīt, tik arī ir. Dziesmas nāk pašas, un nav jāsež un jādomā. Man kāds stāstīja, ka mēs visi esam vadītāji: kāds labāks, kāds sliktāks. Pēc viņa teiktā, es esmu labs vadītājs, jo es to uztveru un spēju arī pārnest dziesmās.

– Vai tev patīk, kā dziesmas tiek izpildītas tālāk?

Speiss: – Nu, to darām mēs paši, tāpēc jau esam grupa. Sanāk, ka tā veidojas ap mani.

– Kā jūs spējat tik daudzi kopā tomēr nonākt pie kopsaucēja un nospēlēt dziesmu?

Speiss: – Es nekad neaicinātu kādu ģitāristu, kas būtu kāds cits, nevis Andžabrālis. Es zinu, ka viņš iespēlēs labi, un tāpēc ar viņu spēlēju. Nu, citreiz es dungoju priekšā, citreiz viņš pats atrod skaņas un pareizos toņus, tas nāk dabiski un vienkārši.

Kaļa: – Man jau liekas, ka Speiss te visu ko sarunā, un sanāk, ka viņš ir visus mūs pakļāvis. Tā kā imperators! (*Smejas.*)

Speiss: – Katrā grupā ir jābūt līderim. Es esmu šeit līderis! Katram savu mazo impēriju, katram savu mazo kosmosiņu! Es esmu šajā gadījumā galvenā planēta.

Kaļa: – Es lielākoties viņu neņem vērā. Mūsu mijiedarbība kompensējas mūzikā. Tā kā Saule un Zeme. Katrs esam spēcīgi elementi, bet cits bez cita nevaram.

Kundziņš: – Saule var bez Zemes. (*Smejas.*)

Andžabrālis: – Nu Speiss man saka: iespēlē tur to vai to, un tad viņš reizēm man nodungo un es mēģinu, un viņš saka, kā labāk. Mēs kopā domājam, un beigās viss sanāk labi.

Jons: – Dažreiz Speiss ir ļoti nesaprotams, ar mainīgu garstāvokli, bet ir jau labi.

– Kā ir ar dalībniekiem, vai šobrīd «Oranžās brīvdienas» ir savā labākajā sastāvā? Nekā netrūkst?

Speiss: – Mums šobrīd pietrūkst pūtēju.

Kundziņš: – Varētu arī piepulcināt vīru kori klāt. Līdzīgi kā *Leningrad Cowboys* grupa, kur visas tribīnes pilnas un vīru koris dzied dziesmas.

– Ko cilvēki meklē mūzikā un tieši tajā, ko spēlējat jūs?

Speiss: – Sevi. Klusās manu mūziku, jo ne katram ir iespēja uzrakstīt savu mūziku, to iedziedāt un nospēlēt. Visiem jau tas nav arī jādara, jo var paņemt no cita. Es spēlēju savu mūziku un gūstu kaut kādu garīgu apmierinājumu. Es gribētu par to saņemt naudu. Bet, lai tas būtu iespējams, šobrīd kaut kā trūkst.

Dziesmas man lielākoties sanāk tumšas, un to nevar izskaidrot. Varbūt tāpēc, ka ir skarba dzīve. Bet mēs ielīksmojam cilvēkus ar mūziku. Mēs tās skumjās dziesmas priecīgi spēlējam!

Kundziņš: – Cilvēki nāk uz koncertu priecāties. Un mēs darām pārējo darbu.

* www.draugiem.lv

«Orange Holidays» play cheerfully their wistful songs

Oranžās brīvdienas («Orange Holidays») is a Latvian turbofolk band who has long entered the Latvian music scene. Seven guys play wistful to exuberant music for vast audiences – from students to granddads and from cops to petty criminals. They say that their audience is certainly their peers from the Faculty of Geography and Earth Sciences. The interview with the band is a striking characterisation of their liveliness and an insight into their daily routine – the boys tell about their supporters, their relationship, connections with the cosmos and, among other things, about their studies at the University of Latvia. The songwriter Ints Ķergalvis (Space) admits his songs are rather gloomy; nevertheless, they play their gloomy songs so cheerfully they make the public smile.

LATGOLYS STUDENTU CENTRS:

BEZ LOZUNGIEM. AR LATGALISKO ASINĪS

Foto: Gunārs Vilcāns

Kitija BALCARE

Brīžos, kad gadās stāvēt kādā pasaules lidostā vēl ar zilo Latvijas pasi rokā, spēcīgāk nekā parasti kaut kur dziļi ierunājas identitātes balss. Esmu latvietē. Un pēc tam? Stāvēt Rīgas autoostā pēc biļetes uz vecāku mājām, uz Latgali, ierunājas arī kāda balss. Tā runā latgaliski. Latgale Latvijā. Mājas mājās. Lai gan vēl joprojām gadās dzirdēt, ka ir ļaudis, kas labprāt novilkto dzeloņstiepli žogu tur, kur ģeogrāfiski sākas Latgale, un ik pa laikam jautā, vai tur ir elektrība, un aizrāda par nepareizo «e», «ē» izrunu, ir cilvēki, kas nāk pretī, lai šos aizspriedumus un bailes nomainītu ar izpratni un cieņu. Tādus jauniešus var sastapt *Latgolys Studentu centrā*, kas par savu moto ir izvēlējis vārdu salikumu – *Latgali saulē celt*. Varbūt ne tik daudz saulē celt kā savu vietu zem saules parādīt arī citiem visā tās krāšņumā.

Par sevi un tiem, kas grib zināt, kas ir šis centrs, viņi saka tā:

Ka Tevi interesē Latgola – tuos ekonomiskuo atteisteiba, kultūrys dzeivis pasuokumi, viesturis pieteišona, tradicejis, volūda vai vēl kas cyts ar latgaliskumu saisteits, tod Latgolys Studentu centrs Tev var paleidzeit. Seviški prīcuosimēs par studentim, kas gotovi īzasaisteit latgalīšu sabīdriskajā dzīvē i tuos organiziešonā. Byusim prīceigi nūsaklauseit Tovys idejis, pasadaleisim ar sovejom i tod jau varāsim atrast virzīni, kū iz prīšku kūpā dareit.

Kas tu esi, latgalietī?

«Senie latgaļi kopā ar zemgaļiem un kuršiem ir latviešu nācijas pamats, bet tikai 20. gadsimta sākumā Francis Kemps piedāvāja jēdzienu «latgalieši», tādējādi apzīmējot tos latgaļu cilts pēctečus, kas par spīti dažādu varu iegribām saglabājuši savas valodas seno tradīciju, tomēr sabiedrībā joprojām periodiski rodas jautājums par to, kas īsti ir latgalieši?» tā skaidro *Latgolys Studentu centra* (LgSC) reģionālais koordinators Juris Viļums. «Uz šādu jautājumu bieži vien var atbildēt ar līdzīgu pretjautājumu, tas ir, kas tad ir latvieši? Ja atbildēsiet uz otro, tad lielā mērā būs atbildēts arī uz pirmo jautājumu.»

Globalizētajā pasaulē arvien biežāk cilvēks ķeras pie tā, ko sauc par identitāti. Tas notiek apziņas vai zemapziņas līmenī, lai izkoptu to, ko esam mantojuši no senčiem, vai pasargātu to, ar ko esam unikāli aiz robežas. Neskatoties uz vēstures lappusēm, Latgales zvaigznei jābūt Mildas

rokās. Jo arī latgalieši ir daļa no latviskā. Varbūt ne tik daudz vēl atdzīvojušies redzamajā Latvijas kultūrvēstures kontekstā, bet neatņemama gan.

«Visā šajā jēdzienu skaidrošanā ir arī sava tragika par to, vai tiešām mūsu tauta pati vairs nezina, kas ir latvieši, kas ir latgalieši?» jautā Juris Viļums. «Nezina, negrib zināt vai varbūt nekad nav šajā jautājumā korekti izglītota, bet tieši tāpēc rodas atkārtoti jautājumi, bērnišķīgi stereotipi, negatīvi aizspriedumi un tā visa dēļ brīžiem pat pašiem savas tautas noliegums.»

Eksotiskā = nezināmā Latgale

«Domāju, ka *Latgolys Studentu centra* aktivitātes ir labas tā iemesla dēļ, ka varbūt beidzot kāds no pārnovadniekiem aizdomājas, kas tad īsti ir latgalieši, un varbūt tas lēnām sakārtojas kaut kādos plauktiņos,» tā uzskata Latvijas Universitātes profesore Lidiņa Leikuma, kas sekojusi līdzi centra pārvērtībām un aktivitātēm no tā dibināšanas pirmsākumiem Atmodas laikā.

«Piemēram, ir rakstnieki no dažādām vietām, bet no Latgales it kā neviena nav, bet kā tas var būt? Nav jau tā, ka tur ļaudis tikko no kokiem nokāpuši, lai pārvietotos kopā ar pārējiem pa tēvu zemi. Latgaliešiem daudz kas ir bijis, bet tas nekad tā īsti nav bijis apzināts latviešu kopīgajā kultūras mantojumā,» skaidro Lidiņa Leikuma. «Kā etnogrāfiskais eksotisms latgaliskais tiek pieņemts, piemēram, ja vajag māla podus kādai izstādei,

Pašreiz LgSC aktuālie projekti:

- «Latgales jaunieši – Latgales nākotne» (finansāli atbalsta Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts);
- Latgaliešu mūzikas koncertturneja «Made in Latgola / Taiseits Latgolā» (atbalsta Preiļu novada dome, Kārsavas novada dome, Rēzeknes Augstskola, Daugavpils Universitāte, Latgales Radio, munidraugi.lv, Latgale.LV, Latgales reģiona attīstības aģentūra, Valsts Kultūrkapitāla fonds);
- projekts «Latgaliešu kultūra interneta vidē – LaKuGa.LV» (atbalsta Latgales reģiona attīstības aģentūra, Valsts Kultūrkapitāla fonds un laikraksts «Latgales Laiks»);
- projekts «Latgališu rokstu volūdys ortografejis nūsacejumu prezentaceja: informativs seminars i nūsacejumu izdūšona» (atbalsta Latgales reģiona attīstības aģentūra un Valsts Kultūrkapitāla fonds);
- projekts «Post Scriptum, trešais dzejas disks» (atbalsta Latgales reģiona attīstības aģentūra un Valsts Kultūrkapitāla fonds);
- Latgales Stipendiju fonds (atbalsta privātie ziedotāji);
- Latgaliešu organizāciju padome – kongress@latgale.lv (sadarbībā ar citām latgaliešu organizācijām).

tad atrodam tos Latgalē, ja vajag kādu interesantāku, savādāk dziedošu folkloras ansambli, tad palaižam to kopīgajā aprītē.»

Par kultūras būtiskāko sastāvdaļu profesore L. Leikuma uzskata valodu. Viņas aizgādībā jau kopš 1989. gada pavasara ir lekciju kurss LU Filoloģijas fakultātē «Latgaliešu rakstu valoda». No tā attīstījušies divi citi, ko vajadzētu turpināt. Pagaidām ar nožēlu jāsecina, ka skolu latviešu literatūras programmās tā arī nav atrasta vieta latgaliski rakstījušajiem autoriem, ja neskaita J. Klīdzēja un A. Vējāna darbus, kas rakstīti latviski. «Kā tad tā – Latgales latvietis ir spējīgs apgūt abas latviešu rakstu tradīcijas, bet pārnovadnieku (raugoties no Latgales) atvases skolodamās pat neuzzina, ka latviešiem tādas ir divas?» brīnās L. Leikuma un atgādina, ka latviešiem ir autori, kas rakstījuši tikai latgaliski...

Latgaliešu mēle valsts acīs

Pa vienu no saturīgākajām Studentu centra aktivitātēm profesore uzskata iestāšanos par reālu latgaliešu rakstu valodas aizsardzību, mērķtiecīgas darbības prasījumus tās attīstībai. Studentu organizētais mītiņš pērnuden lika sarosīties arī Izglītības un zinātnes ministrijas darbiniekiem.

«Izrādījās, ka sfēra, kas saistīta ar Valsts valodas likuma garantijām latgaliešu rakstu valodai, ir pavisam izlaista no redzesloka un mūsu ierēdņi ļoti nesagatavoti, lai atbildētu pēc būtības, tāpēc studentu skartajos jautājumos reāla risinājuma vēl nav,» stāsta L. Leikuma. «Bet domāju, ka jaunieši tik vienkārši neatkāpsies.»

Pa šo laiku ir publicēti latgaliešu valodas pareizrakstības nosacījumi, ar ko var iepazīties jebkurš interesents. 17. maijā Rēzeknē LgSC rīko tiem veltītu semināru, uz ko aicina visus,

kam rūp latviskums Latgalē. Ortogrāfijas noteikumus ir apstiprinājis Valsts valodas centrs, cita oficiāla statusa tiem nav.

Savukārt Juris Viļums uzskata, ka par jebkuru juridisko statusu svarīgāks ir statuss jeb process reālajā dzīvē. Ja tiktu nodrošināta pilnvērtīga valodas saglabāšana, aizsardzība un attīstība, kā tas ir norādīts likumā, tad nekāds papildu statuss nebūtu vajadzīgs. Taču diemžēl šobrīd tiek pārkāpti arī vairāki starptautiski atzīti principi nepieciešamībai saglabāt valodu daudzveidību, nepieļaut reģionālo vērtību izzušanu.

«Domāju, ka loģiska ir nepieciešamība nodrošināt latgaliešu valodas apgūšanu skolā, kā arī bērnudārzā un augstskolā, tālākizglītībasursos,» skaidro J. Viļums. «Cita lieta, ka šobrīd mūsu izglītības sistēma jau sen kā neatbilst mūsdienu prasībām, jo skolēni tiek pārslogoti ar formulu kalšanu, bet nepietiekami apgūst loģiskās, radošās domas principus, toleranci ne tikai pret citas rases pārstāvjiem, bet arī pret pašu tautas daudzveidības izpausmēm.»

Uz uzdotajiem jautājumiem Studentu centra pārstāvis sniedza atbildes valsts oficiālajā valodā, lai gan J. Viļums atzina, ka daudz labprātāk popularizēšanas nolūkā to būtu darījis latgaliešu valodā.

«Taču, lai daļai lasītāju nerastos greizs priekšstats par latgaliešu valodas aizstāvju stūrgalvību, esam gatavi uz dialogu jebkurā valodā,» piebilst J. Viļums.

Profesore Leikuma atzīst, ka sākums vienmēr ir grūtāks un prasa būt atbildīgam. Ja kaut ko iesāk šķērsām, sekotāji aiziet vēl šķērsāk.

«Tie, kas šādas aktivitātes sāka pirmie, daudz ko sāka no nulles,» stāsta L. Leikuma. «Piemēram, tagadējie jaunieši

LgSC apvieno jauniešus, kas ir ieinteresēti Latgales nākotnē. Foto: no LgSC arhīva

brīnās, kā var būt neērti sazināties, piemēram, transporta līdzeklī latgaliski, bet agrāk ar šādu neērtības sajūtu bija jāsaskaras ne reizi vien.»

Tagad saziņa latgaliešu valodā savā starpā ir it kā kļuvusi par pašsaprotamu lietu, lai gan joprojām gadās dzirdēt krāšņus epitetus un pārnovadnieku atzišanos, ka tas ne īpaši tik viņu ausīm. Kāpēc? Iespējams tāpēc, ka tas pašam liek uz brīdi sajūties ārpus savas ierastās, drošās vides. Iespējams, tāpēc, ka nav kompetenti šai valodā. Iespējams, tās ir vienkārši bailes no nezināmā, kas pārtop agresijā.

«Patiesībā ir dīvaini – ja, piemēram, sabiedriskajā transportā runā krieviski, mēs par to nemaz nebrīnāmies, bet varbūt tieši par to vajadzētu brīnīties vai būt sašutušiem, ka mikroautobusā radio jāklusās krievu valodā,» piebilst L. Leikuma. «Taču, ja runā kāds latgalietis, tad pareizais latvietis atradīs veidu, kā paust savu nepatiku. Runāt latgaliski it kā neatbilst vispārpieņemtajam, lai gan – kas tad ir tas vispārpieņemtais?»

Vidusmēra latgalietis

J. Viļums skaidro, ka no dažādām informācijas drumstalām tiek būvēti arī stereotipi par latgaliešiem un atkarībā no tā, vai šī drumstaliņa bijusi negatīva vai pozitīva, rodas arī pārspīlēti negatīvi vai attiecīgi pozitīvi stereotipi.

«Tāds «vidusmēra latgalietis» veidojas kā viesmīlīgs, laipns un dzīvespriecīgs, bet tomēr neglābjams dzērājs, ar pārspīlēti naivu dzimtenes dabas mīlestību, taču arī ar bezkompromisa cīnītāja īpašībām, stūrgalvīgs savas valodas tradīciju kopējs, bet reizē arī gatavs personiskās intereses upurēt kopīga mērķa

vārdā, uzticīgs tradīcijai ik svētdienas apliecināt piederību katliņtībai un reizē gatavs uz ārišķīgiem gājieniem galvaspilsētā, gatavs skaļi paust savu politisko pārliecību, bet reizē arī sīkstis sava darba darītājs unikālās Latgales māla keramikas darbnīcā...» tā J. Viļums. «Patiesība ir tam visam kaut kur pa vidu.»

Profesore L. Leikuma atzīst, ka varbūt ne gluži stereotipi, bet pieņēmumi tomēr ir. Viņa domā, ka tas pozitīvais, ko sabiedrībā runā par latgaliešiem, ir viņu centīgums un strādīgums, kas nebūt nav stereotips, jo tas, kuram iespēju ir bijis maz, radušās iespējas izmanto daudz racionālāk.

«Es uzskatu, ka Latvija dzīvos tikai tad, ja būs stipri Latvijas lauki, bet par to šobrīd tiek vismazāk domāts,» uzsver L. Leikuma.

Nereti nācies dzirdēt to, ka Latgales jaunieši, nonākot galvaspilsētā, ķeras klāt visam ar divkāršu spar un vēlmi izmantot sevi un savus resursus pēc iespējas lietderīgāk.

«Vēl viena iezīme, par kuru neesmu pati domājusi, bet kas radās pēc diskusijas ar studentiem, ir tā, ka latgalietim ir ļoti svarīga ģimene un ka viņš ļoti ilgi paliek tāds kā bērns,» tā L. Leikuma. «Arī tad, kad viņš ir pieaudzis, viņam ir ļoti svarīgi, ko teiks viņa māte, tuvākie radi, lai gan viņš varbūt jau sen ir aizgājis no dzimtās ligzdas, sen ir izkūņojies, pats pelna, bet tomēr viņam ir svarīgi, ko par viņu domā viņa radnieki.»

Bez šovinisma, ar izpratni

«Vienotības un tolerances sabiedrībā nebūs, kamēr latvietis nepieradīs skatīties uz visu pušu latviešiem kā uz sev līdzīgiem. Pagaidām mums šis dalījums sabiedrībā pastāv.»

Atbild students. Kas ir latgalietis?

Aigars Runčis (Malta),
Rīgas Stradiņa universitātes
students, mūzikas grupas
BOROWA MC līderis:

«Es neapšaubāmi izjūtu savu piederību Latgalei un lepojos ar to, ka nāku tieši no turienes, priecājos par Latgales dabu un cilvēkiem. Ikdienas komunikācijā ar draugiem no Latgales lietoju tikai latgaliešu valodu, piemēram, sarakstoties draugos.lv, sūtot īsziņas vai saņemoties. Arī mana draudzene ir no Latgales, protams, ka runājam visu laiku latgaliski, un mūsu draugi vienmēr apbrīno, ka mēs varam savstarpējās sarunās «pārslēgties» uz latgaliešu valodu, lai arī ar draugiem runājam latviski! Manuprāt, Latgales jaunieši nav daudz savādāki kā jaunieši Rīgā, Briselē vai Londonā. Intereses un aizraušanās ir līdzīgas, taču man prieks par to, ka Latgales jaunieši aizvien vairāk sāk lepoties ar savu izcelsmi vai vismaz vairs nekaunas no tās...»

Kristīne Melne (Rīga),
Latvijas Universitātes studente:

«Lai gan arī manas saknes no tēva puses iestiepjas Latgalē, nekad neesmu uzskatījusi par vajadzīgu to īpaši izcelt. Tāpēc mani mulsina šī bieži vien pārspīlētā jauniešu aizraušanās

ar latgaļu kultūru. Uzskatu, ka šis novads patiesi ir kulturāli bagātīgs un ir vērtības, ko šajā steidzīgajā laikā nedrīkst pazaudēt, bet kas par daudz, tas par skādi. Un parasti rodas tikai loģisks jautājums šiem Latgales patriotiem – ja jau tik ļoti mīlat savu dzimto pusi, kāpēc pēc augstskolas beigšanas tur neatgriežaties?!

Rīgā šī «masveida» aizraušanās ar latgaļu kultūru un valodu sākas pēkšņi un viļņveidīgi, tādēļ liekas, ka tas ir tikai kārtējais modes klieziens, veids, kā atšķirties un veidot savu bariņu. Esmu novērojusi, ka latgalieši, kas ierodas Rīgā, izceļas ar īpašu mērķtiecību, viņi ir radoši un parasti arī sasniedz iecerēto. Ne velti ir dzirdēts vārdu savienojums «čangalju mafija».

Guna Malinovska (Dagda),
Latvijas Universitātes studente:

«Izjūtu latgalisko izcelsmi ar valodas palīdzību, lai gan it kā tik labi to nepārzinu, bet ir radi, ar kuriem arī Rīgā runājam latgaliski. Kad braucu uz laukiem, visiem darbā var pateikt to, ka dodos uz Latgali, un tas skan iespaidīgi, jo tas visiem asociējas ar dabu, ezeriem un aktīvu atpūtu, ar ko arī laukos nodarbojos.

Es pati labprāt atgrieztos Latgalē, ja būtu vieta, kur strādāt. Principā vieta būtu, tikai atalgojums gan ļoti zems, līdz ar to negribas dzīvot ar minimālām iespējām. Nav arī daudz iespēju izklaidēties. Tiesa, Dagdā ir jauniešu centrs, kur var atnākt aktīvi pavadīt laiku ar citiem jauniešiem. Tā dibināšana pati piedalījos, kad mācījos vidusskolā.»

Antra Adamoviča (Preiļi),
Latvijas Sporta pedagoģijas
akadēmijas studente:

«To, ka esmu no Latgales, ļoti labi apzinos un ar to dzīvoju katru dienu, jo tas ietekmē manas ikdienas gaitas un dzīvi. Pirmkārt, man tas saistās ar valodu, jo mana latviešu valodas izruna ir nedaudz savādāka un bieži vien viens no pirmajiem jautājumiem, runājot ar mani, ir – vai neesmu no Latgales? Godīgi sakot, kad tikko pārvācos uz Rīgu, bija nedaudz kauns, bail, ka cilvēki zinās, ka esmu no Latgales, jo valdīja un vēl joprojām dažu vidū pastāv uzskats, ka latgalieši ir tizli, dzērāji, lauki un tamlīdzīgi, bet tagad man ir gluži vienalga, ko cilvēki par to saka.

Tagad pat lepojos ar to, ka esmu no Latgales, jo nevar mainīt to, kas tu esi un no kurienes nāc, bet var mainīt attieksmi pret to. Man ir svarīgi, lai man būtu izglītība, labi samaksāts

darbs, izaugsmes iespējas. Man būtiska ir spēja pierādīt sevi un to, ka neesam sliktāki par pārējiem Latvijas jauniešiem, ka mēs spējam to pašu un vēl vairāk, tāpēc arī mācāmies un darām visu iespējamo, lai ar savu pozitīvo piemēru celtu Latgales vērtību citu cilvēku acīs.»

Kristīne Zute (Rogovka,
Rēzeknes raj.),
Latvijas Universitātes studente,
LgSC dalībiece:

«Šī organizācija brīnišķīgi parāda, ka cilvēki var apvienoties un būt par kaut ko PAR, būt par to, kas viņi ir; organizācija, kurā pietiek būt latgalietim no sirds, lai varētu tikt uzskatīts par savējo. Turklāt nevis lepoties, plānoties vai izrādīties, bet vienkārši būt, darīt to, kas pašiem dalībniekiem liekas svarīgi un interesanti. Mani kaitina, ka, tikko runa ir par novadiem, tā ir Latgale un pārējā Latvija, it kā Latgale atšķirtos visur un visā. Jā, piekrtu, Latgalei jābūt sava valoda un ticība, bet visādi citādi, kāpēc nav Kurzemes Studentu centra?

Par LgSC veikumu varu teikt, ka tie ļautiņi, kas tur aktīvi darbojas, ir ļoti pastrādājuši, dažādie pasākumi un aktivitātes vairāku gadu garumā ir noveduši pie tā, ka latgalieši ārpus Latgales vairs netiek uzskatīti par KAUT KO, kas runā dīvaini. Lecīgie pārnovadnieki ir palikuši pielaidīgāki.»

Katru vasaru tiek rīkots latgaliešu mūzikas festivāls «Muzykys skrytuļs». Uzstājas grupa «Inde Indive» no Preiļiem
Foto no personīgā arhīva

Tas, pēc profesores domām, būs tik ilgi, kamēr ierēdņi nesapraņīs kaut vai to, ka Latgales (Inflantijas) vairāku gadu simtu (1629–1917) ilgā atrautība no citiem Latvijas novadiem nevarēja neradīt atšķirīgu novada kultūru. Sekas nevar atļauties ignorēt, un arī vakuums toleranci neveicina. Tāpēc ir jāstrādā pēc būtības.

«Tas taču nebūtu nekas ārkārtējs, ja skolēni mēģinātu lasīt arī latgaliski,» domā L. Leikuma. «Es domāju, ka, piemēram, Kurzemes bērns pierastu pie tā, ja tas tiktu pasniegts bez visa šovinistiskā, kas ik pa brīdim ir sabiedrībā.»

Savukārt Juris Viļums stāsta, ka zina vairākus cilvēkus, kas vīlušies Latvijas valsts attīstības perspektīvās un devušies ārpus valsts, kur, protams, svarīgākais ir ekonomiskais stāvoklis, taču viņam šķiet interesanti, ka arī identitātes jautājums šādos brīžos parādās spīgtākās krāsās.

«Pasaulē cieņu izraisa jebkura cilvēka piederības sajūtas, viens būs lepns par piederību latviešu tautai, cits sevi vairāk uzskatīs par lībieši vai suitu... Protams, daudzi joprojām ar lepnumu teiks, ka ir latgalieši,» stāsta J. Viļums. «Bet traģiskākais ir tas, ka pēc kādiem pāris gadu desmitiem Latgale pēkšņi var kļūt par pelēku, bezformīgas identitātes cilvēku apmešanās vietu, jo jau šobrīd latgalieši dzīvo dažādās Latvijas un pasaules malās, un nav pamatojuma viņus aicināt atgriezties Latgalē, jo izglītības un līdz ar to arī kultūras dzīve šajā reģionā kļūst bezpersoniska.»

Tam pamatā esot tikai dažāda veida atbalsts multikulturālās vides saglabāšanai un nenogurstoši mēģinājumi vietējo latgaliešu identitāti pāraudzināt kopnacionālajā oficiālajā latviešu patriotismā, bet latgaliešu kultūra un valoda tiek atstāta ģimenes ziņā.

«Aicinu pievērst uzmanību tam, ka, skolā un sabiedrībā mainot cilvēka patieso identitāti, riskējam izveidot globalizācijas zombijus, kam kļūst vienalga, kādu zemi, tradīcijas un valodu pieņemt par savējo,» tā J. Viļums. «Tādējādi, zaudējot latgalieša identitāti, mēs valstī līdzīgā veidā kā nākamo riskējam zaudēt arī latvieša identitāti.»

Pēcvārda vietā

Lai gan studenti vairākas aktivitātes bija ieviesuši, jau sākot ar Atmosdas gadiem, *Latgolys Studentu centrs* oficiāli savu darbību uzsāka tikai 2005. gada vasarā.

«Esam jauna organizācija, un vēl daudz darāmā, lai panāktu biedrības darba ilglaicīgumu un pēctecību, lai sakārtotu organizācijas administratīvo darbu un attīstītu radošās aktivitātes, bet esam iecerējuši šīgada laikā nostiprināt *Latgolys Studentu centra* darbību, jau tiek ieviesti un ir apstiprināti vairāki projekti jauniešu un studentu aktivitātes veicināšanai,» stāsta J. Viļums. «Katrā ziņā būsīm priecīgi par jebkuru studentu, jebkuru aktīvu cilvēku, kas ir ieinteresēts pozitīvā Latgales nākotnes virzībā.»

Interesentiem ir iespēja apskatīties portālu LaKuGa.LV www.lakuga.lv vai apmeklēt kādu no *Latgolys Studentu centra* rīkotajiem pasākumiem, taču visvairāk *Latgolys Studentu centra* pārstāvji priecāsies par tiem, kas būs gatavi arī paši palīdzēt, sarīkot, noorganizēt pasākumus un attīstīt biedrības darbu.

Kontaktinformācija: lgsc@latgale.lv, tālr.: 26393531; 26460299. Sīkāku informāciju var meklēt mājaslapā internetā: <http://lgsc.latgale.lv>.

No slogans. Latgalian character: Latgale Student Centre

Latgale Student Centre is an NGO founded in times of Latvian National Awakening, but it set about active operation in 2005. The centre is an initiative of Latgalian students and relies on their enthusiasm in carrying out projects with the aim to preserve Latgalian identity. The article presents a collection of varied opinions, stereotypes, and assumptions about Latgalians, as well as depicts the activities of the student centre and argues for the need for such centre in today's Latvian public. The regional task manager of the Latgale Student Centre Juris Viļums thinks it is only logical to provide an opportunity to study the Latgalian language at school, at higher school, and even in kindergarten. Professor of the University of Latvia Lidiya Leikuma who has followed the centre's transformations from the beginning is supportive of its activities. Further information about the Latgale Student Centre can be obtained at <http://lgsc.latgale.lv>.

Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē

10.02.

Žūrijas un skatītāju atzinība LU Studentu teātrim

No 1. līdz 10. februārim nedēļas nogalēs norisinājās ikgadējais Rīgas amatierteātru festivāls «Rīga spēlē teātri 2008». Latvijas Universitātes Studentu teātris tajā piedalījās ar divām izrādēm, gūstot gan žūrijas, gan skatītāju atzinību.

13.02.

Grāmatas «Cilvēka anatomija. Roka. Kāja» atvēršanas svētki

Latvijas Universitātes kafēcinā notika Medicīnas fakultātes autoru kolektīva grāmatas «Cilvēka anatomija. Roka. Kāja» (profesores G. Knipšes redakcijā) atvēršanas svētki. Grāmata tapusi Medicīnas fakultātes Anatomijas un histoloģijas katedras anatomijas dočētāju kopējā darba rezultātā.

15.02.

Noteikts Latvijas Universitātes studentu iemīļotākais profesors

Aptaujā «Mans profesors 2008» Latvijas Universitātes studenti noskaidrojuši savu iemīļotāko profesoru. Šogad tas ir Ķīmijas fakultātes profesors Andris Zicmanis. Aptaujā piedalījās un par saviem iecienītākajiem profesoriem nobalsoja vairāk nekā 1 800 studenti.

18.02.

Vērtīgs grāmatu dāvinājums Universitātes Bibliotēkai

Vācijas vēstnieks Latvijā, Viņa Ekselence Eberhards Šupius (Eberhard Schuppis), nodeva grāmatu dāvinājumu Latvijas Universitātes Moderno valodu fakultātes Ģermāistikas nodaļai. Dāvinājuma nodošana notika Moderno valodu fakultātes ēkā, mājīgajā Bibliotēkas Humanitārā/filoloģijas lasītavā Visvalža ielā 4a. Pavisam tika saņemti 163 iespieddarbi 7120 eiro vērtībā. Iespieddarbi tiks iekļauti Universitātes Bibliotēkas krājumā un atspoguļoti elektroniskajā kopkatalogā.

19.02.

Ziedotas arī retās asinsgrupas asinis

Sociālo zinātņu fakultātē asinsdonoru dienā kopā piedalījās 57 cilvēki, no tiem par asinsdonoriem kļuva 51. Tika nodotas arī tik retās un pašlaik pēc Valsts asinsdonoru centra datiem ļoti nepieciešamās «B-» jeb B grupas rēzus negatīvās asinis. Asins donoru dienā lielāko iniciatīvu izrādīja 1. kursa studenti.

21.02.

Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts atzīmē 30 gadu jubileju

Šīgada februārī 30 gadu darbības jubileju atzīmēja Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts – viens no vadošajiem zinātniski pētnieciskajiem institūtiem Latvijā materiālzinātnē un tehnoloģijās. 21. un 22. februārī Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūtā notika šai jubilejai veltīta zinātniskā konference.

22.02.

Piešķirtas Open Mind lielās stipendijas

Noslēdzies pirmais 15 Latvijas augstskolu, Latvijas Universitātes

fonda un Hansabankas stipendiju konkurss Open Mind. Tā ir jaunas studiju konkursu tradīcijas aizsākšana Latvijā. Lielās stipendijas 1000 latu vērtībā šogad saņēma 16 pētniecisko darbu autori vai autoru grupas, kuras izstrādāja pētnieciskos darbus par sabiedrībā aktuālām un sociāli nozīmīgām tēmām. Vēl 31 autori vai autoru grupas saņēma veicināšanas stipendijas 100 latu apmērā.

28.02.

Izstāde «Skola 2008» aicina ciemos

28. februārī durvis vēra Starptautiskais izstāžu centrs Ķīpsala, lai interesenti varētu apmeklēt četru dienu garo 14. starptautisko izstādi «Skola 2008». Piektdien izstādi, tostarp arī Latvijas Universitātes standu, apmeklēja arī Latvijas Valsts prezidents Valdis Zatlers un izglītības un zinātnes ministre Tatjana Koķe.

28.02.

Krievu literatūra – kāda tā ir?

Baltijas Grāmatu svētkos Filoloģijas fakultātē notika pasākums «Vai viegli būt jaunam?». Tajā pazīstami Krievijas rakstnieki tikās ar Latvijas Universitātes studentiem un pasniedzējiem, kā arī vidusskolēniem. Pasākuma būtisks raksturotājs bija klausītāju dzīvā ieinteresētība un dialogs, kas veidojās starp rakstniekiem un auditoriju.

07.03.

Grāmata – veltījums balāžu un tautasdziesmu studijām

Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika grāmatas *Singing the Nations: Herder's Legacy* atvēršanas pasākums.

Grāmata tapusi, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtam sadarbojoties ar izdevniecību *Wissenschaftlicher Verlag Trier* un izdevumu sērijas *Ballads and Songs – International Studies* redaktori Zigrīdu Rīvertsu no Maincas Universitātes.

12.03.

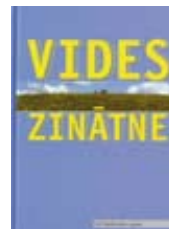
Studentu padome uzsāksi bezmaksas valodas apguves programmu

Latvijas Universitātes Studentu padomes Ārlietu komisija uzsāks *Couple learning programme* – jaunu un Latvijā vēl nebijušu bezmaksas valodas apguves programmu. 29. aprīlī Latvijas Universitātes galvenajā ēkā *Fazer Amica* semināru zālē notika «Pārbaudes seminārs».

12.03.

Iznākusi jauna mācību grāmata «Vides zinātne»

Latvijas Universitātē Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē sagatavota mācību grāmata «Vides zinātne». Grāmata izdota LU Akadēmiskajā apgādā Latvijas Universitātes attīstības projekta ietvaros. Grāmatas idejas autors un redaktors ir LU ĢZZF Vides zinātnes nodaļas vadītājs profesors Māris Kļaviņš. Pirmo reizi Latvijā mācību grāmatā ir apkopoti vides zinātnes daudzpusīgie teorētiskie un praktiskie jautājumi.

14.03.

Universitātes studentu panākumi Japāņu valodas runas konkursā

Jau septīto gadu Japānas vēstniecība Latvijā sadarbībā ar Latvijas Universitātes Moderno

no 2008. gada februāra līdz aprīlim

valodu fakultātes Āzijas studiju nodaļu rīkoja japāņu valodas runas konkursu. Pirmo vietu un konkursa galveno balvu – mācību ceļojumu uz Japānu – izcīnīja Latvijas Universitātes Moderno valodu fakultātes Āzijas studiju nodaļas 2. kursa studente Sandra Dunska ar runu «Tūrisms Latvijā».

18.03.

Iznākusi grāmata «Vērotājs un sabiedrība»

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūtā sadarbībā ar Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultāti tapusi grāmata «Vērotājs un sabiedrība». Tā izdota LU Akadēmiskajā apgādā. Grāmata sagatavota Latvijas Universitātes pētnieciskā projekta «Vērotājs un sabiedrība Baltijas reģiona kontekstā» ietvaros. Projekta vadītāji ir Dr. habil. phil. profesore Maija Kūle un Dr. habil. phil. profesore Māra Rubene.

18.03.

Prezentē grāmatu par Eiropas literatūru

Frankofonijas dienu ietvaros Latvijas Universitātē, frankofono valstu vēstnieki un Francijas Kultūras centrs rīkoja grāmatas «Eiropas literatūra – Eiropas literatūras vēstures mācību grāmata» prezentāciju. Pasākuma patronese bija Vaira Viķe-Freiberga.

20.03.

Skolēni ēno Universitātes studentus

Latvijas Universitātē no 20. līdz 28. martam notika *Ēnu dienas*. Tās sniedza iespēju skolēniem saprast, vai izvēlēta vai iecerētā studiju programma atbilst viņu mērķiem un iedomām, kā arī iepazīt studiju vidi. «Ēnu dienu» laikā skolēni varēja iepazīt studentu dzīvi: mācības, vidi, notikumus, brīvā laika pavadīšanu.

26.03.

Zinātnes kafetērijas uzmanības centrā – udeņradis kā nākotnes enerģija

Izglītības un zinātnes ministrija, Britu Padome sadarbībā ar Latvijas Universitāti un Hansabanku Latvijas Universitātes kafetērijas telpās rīkoja «Zinātnes kafetērijas» pasākumu. Šoreiz tas bija veltīts jaunam enerģijas veidam un vakara sarunu temats bija «Udeņradis un nākotnes enerģija».

27.03.

Karjeras iespēju diena Latvijas Universitātē

Latvijas Universitātē Raiņa bulvārī 19, Lielajā un Mazajā aulā un 6. auditorijā, notika «Karjeras iespēju diena 2008». Tās laikā studenti varēja iepazīties ar darba un prakses iespējām plaša spektra nozaru uzņēmumos. Pasākumā notika arī vairākas ekspertu lekcijas par jautājumiem, kas saistīti ar darba tirgu un karjeras plānošanu.

02.04.

Grāmatu svētki latgaliešiem

Rīgas Latviešu biedrības nama Baltajā zālē notika Latvijas Universitātes profesores Janīnas Kursītes grāmatas «Kāzas Latgalē» un rakstu krājuma «Vārkava: tradicionālā kultūra un mūsdienas» atvēršanas svētki. Abas Latgales novadam

un tā kultūrai veltītās grāmatas klajā nākušas apgādā «Madris».

07.04.

Radio NABA jauns pasaku raidījums

Sākot ar 2008. gada 7. aprīli, Universitātes radio NABA uzsāk jaunu raidījumu ciklu – «NABAs pasakas», kas ēterā skanēs katru darbdienas vakaru no pirmdienas līdz ceturtdienai plkst. 20.50. Reizi nedēļā tiks atskaņota pasaka no portāla <http://www.pasakas.net> krājumiem, bet trīs reizes nedēļā tiks raidītas klausītāju iesūtītās pasakas.

12.04.

Latvijas Universitātes jurispudences studenti – pirmie Eiropā

Latvijas Universitātes komanda 12. aprīlī uzvarēja ANO Starptautiskās tiesas izspēlē, pārspējot vairāk nekā 30 citas Eiropas valstu komandas. LU komanda ieguva 1. vietu kopējā novērtējumā, 1. vietu kā prasītāji un 2. vietu labākā runātāja kategorijā. Latvijas Universitātes komanda stājās pretī Leidenes Universitātes (Nīderlande) komandai.

26.04.

Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā Pavasara svētki!

Laikā, kad plaukst magnolijas, Latvijas Universitātes Botāniskais dārzs rīkoja Pavasara svētkus. Apmeklētājiem tika piedāvātas pastaigas dārza speciālistu pavadībā, nodarbības bērniem un citas iespējas pavasarīgi atpūties. Uz svētkiem ieradās arī stādu audzētāji un pircēji no visas Latvijas, tāpēc bija iespēja pirkt, pārdot un mainīt stādus.

28.04.

Vēl daudz kas ir jāpadara Boloņas procesa īstenošanā Latvijā

Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika seminārs «Boloņas procesa realizācija Latvijas augstskolās – problēmas un risinājumi». Semināru organizēja Akadēmisko programmu aģentūra, LU un Latvijas Rektoru padome. Tajā piedalījās pārstāvji no izglītības un zinātnes ministrijas, augstskolām un studentu pārstāvji.

29.04.

Latvijas Universitātē ar lekciju uzstājās Vītauts Landsberģis

Latvijas Universitātes Lielajā aulā notika Eiropas Parlamenta deputāta, Lietuvas pārbūves kustības *Sajūdis* vadītāja profesora Vītauta Landsberģa lekcija «Baltijas brīvība un brāļu tautu vienotība». Lekcija bija veltīta neatkarības kustības aizsākumam – Lietuvas, Latvijas un Igaunijas atmodai. Lekciju par godu Baltijas atmodas 20. gadskārtai organizēja Tautas frontes muzejs un Lietuvas vēstniecība Latvijā sadarbībā ar Latvijas Universitāti.

30.04.

«Kapitāls blieziens» šūnu bioloģijā

Latvijas Universitātes Mazajā aulā notika Bioloģijas fakultātes pasniedzēja Dr. biol. Tūra Selgas grāmatas «Šūnu bioloģija» atvēršanas svētki. Grāmata «Šūnu bioloģija» stāsta par šūnu sastāvdaļām un to molekulāro struktūru. Grāmatā ir ietverts gan šūnu vispārējais apskats, gan arī šūnu organoīdu ultrastruktūras, molekulārās uzbūves un funkciju apraksts, lielu vērbu pievēršot šūnu sastāvdaļu funkcijām un to izmaiņām vides apstākļos.

Studiju programmas

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Juridiskā fakultāte Bakalaura studiju programma

- Tiesību zinātne
- Maģistra studiju programma**
- Tiesību zinātne
- Profesionālā maģistra studiju programma**
- Tiesību zinātne

Ķīmijas fakultāte Bakalaura studiju programma

- Ķīmija
- Maģistra studiju programma**
- Ķīmija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Darba vides aizsardzība un eksperti
- Vidusskolas ķīmijas skolotājs

Vēstures un filozofijas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Filozofija
- Vēsture

Maģistra studiju programmas

- Filozofija
- Vēsture

Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte Bakalaura studiju programmas

- Ģeogrāfija
- Ģeoloģija
- Vides zinātne

Maģistra studiju programmas

- Ģeogrāfija
- Ģeoloģija
- Vides zinātne

Profesionālā maģistra studiju programma

- Telpiskās attīstības plānošana

Otrā līmeņa profesionālās studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Ģeogrāfijas un dabaszinību skolotājs

Medicīnas fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Farmācija
- Māšzinības

Otrā līmeņa profesionālās studiju programma

- Ārstniecība

Maģistra studiju programmas

- Farmācija
- Māšzinības

Ekonomikas un vadības fakultāte

Bakalaura studiju programmas

- Ekonomika
- Starptautiskā ekonomika un komercdiplomātija
- Vadības zinības

Profesionālā bakalaura studiju programmas

- Starptautiskās ekonomiskās attiecības

- E-biznesa un loģistikas vadības sistēmas

- Apdrošināšana un finanses

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas

- Grāmatvedība, analīze, audits

- Finanšu menedžments
- Finanšu sektora vadība

Maģistra studiju programmas

- Ekonomika
- Vadības zinības

- Eiropas studijas
- Sabiedrības vadība

- Starptautiskās attiecības (ekonomika)

- Starptautiskās attiecības (tiesības)

- Vides pārvaldība

Profesionālā maģistra studiju programmas

- Finanšu ekonomika
- Grāmatvedība un audits

- Starptautiskais bizness

- Starptautiskā tūrisma un viesmīlības nozares uzņēmuma vadība

- Vides resursu pārvalde

Otrā līmeņa profesionālās studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Ekonomists grāmatvedis

Sociālo zinātņu fakultāte Bakalaura studiju programmas

- Bibliotēkzinātne un informācija
- Komunikācijas zinātne
- Politikas zinātne
- Socioloģija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programma

- Sociālais darbs

Maģistra studiju programmas

- Bibliotēkzinātne un informācija

- Komunikācijas zinātne
- Politikas zinātne

- Socioloģija

Profesionālā maģistra studiju programma

- Informācija un bibliotēkzinātne (uzņemšana 2008./2009. akad. gada pavasara semestrī)

Otrā līmeņa profesionālās studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Sociālais darbs

Moderno valodu fakultāte Bakalaura studiju programmas

- Angļu filoloģija
- Āzijas studijas

- Franču filoloģija
- Somugru studijas

- Vācu filoloģija

Maģistra studiju programmas

- Angļu filoloģija
- Franču filoloģija

- Orientālistika
- Vācu filoloģija

Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)

- Moderno valodu skolotājs
- Tulkotājs
- Tulks

Informācija par uzņemšanu:

- www.gribustudet.lv
- Tālr. 67034444
- E-pasts: lu@lu.lv

Latvijas Universitātē

Teoloģijas fakultāte
Bakalaura studiju programma
● Teoloģija un reliģiju zinātne
Maģistra studiju programma
● Teoloģija
Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Reliģijas un ētikas skolotājs

Bioloģijas fakultāte
Bakalaura studiju programma
● Bioloģija
Maģistra studiju programmas
● Bioloģija
● Uzturzinātne
Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Vidusskolas bioloģijas un pamatskolas ķīmijas skolotājs

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte
Bakalaura studiju programmas
● Pedagoģija
● Psiholoģija
Profesionālā bakalaura studiju programmas
● Psiholoģija
● Skolotājs šādos virzienos:
– Angļu valodas skolotājs
– Kultūras vēstures skolotājs
– Latviešu valodas un literatūras skolotājs
– Lietišķās informātikas skolotājs
– Mājturības/mājsaimniecības skolotājs
– Pamatizglītības skolotājs
– Speciālās izglītības skolotājs
– Vācu valodas skolotājs
– Veselības mācības un sporta skolotājs
– Vizuālās mākslas skolotājs
● Pirmsskolas skolotājs
● Sociālais pedagogs
● Māksla
Pirmā līmeņa profesionālās studiju programmas
● Datorsistēmu un datortiklu administrēšana
● Pirmsskolas izglītības pedagogs
Maģistra studiju programmas
● Izglītības zinātne
● Pedagoģija
● Psiholoģija
Profesionālā maģistra studiju programmas
● Izglītības vadība
● Psiholoģija
Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Pamatizglītības skolotājs (1.-4. klase)
● Pamatskolas angļu valodas skolotājs
● Pamatskolas latviešu valodas un literatūras skolotājs
● Sociālais pedagogs
● Sociālo zinību skolotājs
● Speciālās izglītības skolotājs
● Vizuālās mākslas skolotājs

Fizikas un matemātikas fakultāte
Bakalaura studiju programmas
● Datorzinātne
● Fizika
● Matemātika
● Optometrija
Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma
● Programmēšana un datortiklu administrēšana
Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas
● Matemātikis–statistikis
● Vidusskolas matemātikas skolotājs
Maģistra studiju programmas
● Datorzinātne
● Fizika
● Matemātika
● Optometrija
Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Optometrija
● Vidusskolas fizikas skolotājs
● Vidusskolas informātikas skolotājs
● Vidusskolas matemātikas skolotājs

Filoloģijas fakultāte
Bakalaura studiju programmas
● Baltu filoloģija
● Klasiskā filoloģija
● Krievu filoloģija
Maģistra studiju programmas
● Baltu filoloģija
● Klasiskā filoloģija
● Krievu filoloģija
● Baltijas jūras reģiona studijas angļu valodā
Otrā līmeņa profesionālās studiju programmas (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Literārais redaktors
● Vidusskolas krievu valodas un literatūras skolotājs, vidusskolas krievu valodas kā svešvalodas un latviešu valodas kā otrās valodas skolotājs
● Vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotājs

Latvijas Universitātes filiālēs realizētās studiju programmas

Latgales filiāle
Daugavpilī, Smilšu ielā 90, 204., 205. kabinets, LV-5410
Tālrunis: 5442683,
tālrunis/fakss: 5442415
E-pasts: luppi@dpunet.lv

Bakalaura studiju programma
● Māšzinības, pilna laika klātie
● Vadības zinības, nepilna laika klātie
Profesionālā bakalaura studiju programma
● Pirmsskolas skolotājs, nepilna laika klātie
Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma
● Pirmsskolas izglītības pedagogs, nepilna laika klātie
Maģistra studiju programmas
● Pedagoģija, nepilna laika klātie
● Vadības zinības, nepilna laika klātie
Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Sociālais pedagogs, nepilna laika neklātie

Valkas filiāle
Valkā, Beverīnas ielā 3, LV-4701
Tālrunis: 4725500,
fakss: 4781194
E-pasts: unda.ozolina@lu.lv

Bakalaura studiju programma
● Ekonomika, nepilna laika klātie
● Māšzinības, pilna laika klātie
● Pedagoģija, nepilna laika neklātie
Pirmā līmeņa profesionālā studiju programma
● Pirmsskolas izglītības pedagogs, nepilna laika klātie
Maģistra studiju programma
● Vadības zinības, nepilna laika klātie
Otrā līmeņa profesionālā studiju programma (ar iepriekšējo augstāko izglītību)
● Sociālais pedagogs, nepilna laika neklātie

ISBN 978-9984-825-70-0

9 789984 825700 >

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**